

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İDEAL ÖĞRETMENE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
(Şanlıurfa İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve GÜRCAN

Malatya-2020

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İDEAL ÖĞRETMENE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
(Şanlıurfa İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve GÜRCAN

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER

Malatya-2020

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	
		Yayın Tarihi	
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İDEAL ÖĞRETMENE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
(ŞANLIURFA İLİ ÖRNEĞİ)

DANIŞMAN
Prof. Dr. MEHMET ÜSTÜNER

HAZIRLAYAN
MERVE GÜRÇAN

Jürimiz tarafından/...../20... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak **Ana Bilim** Dalı
..... Bilim Dalı. Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı	İmza
1. Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER	Online
2. Prof. Dr. Celal Teyyar UĞURLU	Online
3. Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ	Online

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER'in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Ortaokul Öğrencilerinin İdeal Öğretmene İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması (Şanlıurfa İli Örneği)** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Merve GÜRCAN

ÖN SÖZ

Eğitim süreci, bir bireyin sağlıklı bir şekilde olgunlaşmasının temelini oluşturmaktadır. Bu süreç içinde iyi eğitimciler önem kazanmaktadır. Bu bakış açısı ile ideal eğitimci toplumca arzulanan hedeflere ulaşmada ciddi bir araç konumundadır. İyi bir toplumun temeli ideal öğretmenlerin eseridir.

Bu çalışmada öncelikle, sabrını, bilgisi ve deneyimini esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans öğrenimim süresince bilimsel olarak desteklerini sunan ve emeği geçen değerli hocalarım Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ'e, Doç. Dr. Abdullah ATLI'ya, Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ'a, Doç. Dr. Niyazi ÖZER'e, Doç. Dr. Ali KIŞ'a, Dr. Öğr. Üyesi Mahire ASLAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Melike Cömert'e teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca en iyi eğitimi alabilmem için maddi ve manevi fedakârlık gösteren, bugünlere gelmemde büyük emekleri olan ve bu zorlu süreçte desteklerini ve anlayışlarını esirgemeyen babam Cengiz GÜRCAN'a ve annem Nimet GÜRCAN'a teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte manevi anlamda bana destek olan, varlığını her zaman hissettiğim kardeşim Safa Batuhan GÜRCAN'a da teşekkür ederim.

Merve GÜRCAN

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İDEAL ÖĞRETMENE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI (ŞANLIURFA İLİ ÖRNEĞİ)

GÜRCAN, Merve
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER
Haziran-2020, XIII+65 sayfa

Günümüz dünyasında her alanda ideali yakalamak bir hedef haline gelmiştir. Ancak ideal olanı belirlemek bir süreçtir ve bu süreç sürekli değişim göstermektedir. Eğitim alanında da ideal, genel anlamda tüm toplumların temel hedefini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ideal bireyi yetiştirmek için ciddi bir emek gerekmektedir. Serf edilecek bu emeğin büyük bir kısmı doğal olarak eğitim sistemlerinin temelini oluşturan öğretmenlerin çabalarının neticesi olacaktır. Neticede ortaya çıkacak olan bu eğitim-öğretim iklimi de ideal öğretmenin özelliklerinin belirlenmesine olanak sağlayacaktır.

Bu açıklamalar çerçevesinde çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin bakış açısıyla ideal öğretmenin özelliklerinin belirlenmeye çalışılmasıdır. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesi olarak “Ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmene ilişkin görüşleri nelerdir, görüşleri arasında farklılıklar var mıdır?” gibi sorular hazırlanarak öğrencilere yöneltilmiştir. Üstüner (2018) tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu olan “Kompozisyon Yazdırma Formu” ile veriler toplanmıştır. Bu doğrultuda Şanlıurfa il sınırları içinde yer alan Harran ilçesinde öğrenim gören 339 ortaokul öğrencisinin yazılı görüşleri alınmış ve bu görüşler neticesinde elde edilen verilerin analizi NVivo programı vasıtasıyla değerlendirilmeye alınmış olup, öğrencilerin gözünde “ideal öğretmen” kavramının özellikleri ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmanın bulgularına göre, ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmende en çok kızmayan, iyi iletişim kuran, adil, hoşgörülü, gülyüzlü, esprili, empati kuran, onları seven, gibi özellikleri görmek istedikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca dikkat çekici bir şekilde öğrencilerin disiplini önemsedikleri sonucuna varılmıştır.

Çalışmada ayrıca ideal öğretmenin ders anlatım becerileri de incelenmiş, bu açıdan öğrencilerin; dersi ilgi çekici anlatan, ders içinde ve dışında etkinlikler yapan, materyal kullanan öğretmen tercihleri öne çıkmaktadır.

Çalışmada öğrencilerin ideal öğretmenin giyimine dikkat etmesi gerektiği hususuna önem vermedikleri görülmüştür. Öğrencilerin ideal öğretmende temelde somuttan daha çok soyut kavramlara önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf seviyeleri yükseldikçe ideal öğretmenden beklentilerinin de buna paralel olarak artış gösterdiği görülmüştür.

Sonuç olarak tüm bulgular çerçevesinde ideal öğretmen özelliklerinin toplumda kabul görmüş ideal bir insanda bulunması gereken özelliklerle benzerlikler gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İdeal, İdeal Öğretmen, Öğretmen Özellikleri.

ABSTRACT

COMPARISON OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ABOUT THE IDEAL TEACHER (The example of Şanlıurfa)

GÜRCAN, Merve
M.S., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Department of Educational Administration

Advisor: Professor Doctor Mehmet ÜSTÜNER
June, 2020, XIII+65 pages

In today's world, catching the ideal in every field has become a target. However, determining the ideal is a process and this process is constantly changing. The ideal in education also constitutes the main target of all societies in general. In this direction, a serious effort is required to raise the ideal individual. A large part of this effort will naturally be the result of the efforts of teachers who form the basis of education systems. This educational climate, which will eventually emerge, will also allow the determination of the characteristics of the ideal teacher.

The aim of this study is to determine the features of the ideal teacher from the perspective of secondary school students. In this context, as the problem statement of the research, "What are the opinions of middle school students about the ideal teacher, are there differences between their views?" questions such as were prepared and directed to students. Data were collected with the "Composition Printing Form", a semi-structured interview form developed by Üstüner (2018). Accordingly, the written opinions of 339 secondary school students studying in Harran district, which is located within the city limits of Şanlıurfa, were received and the analysis of the data obtained as a result of these views was evaluated through the NVivo program and the features of the concept of "ideal teacher" were revealed in the eyes of the students.

According to the findings of the study, it was concluded that secondary school students want to see the features that do not get angry, communicate well, fair, tolerant, smiling, humorous, empathize, love them. In addition, it was concluded that students pay attention to discipline.

The teacher skills of the ideal teacher were also examined in this study. The preferences of teachers, who instruct the lesson in an interesting way, do activities in and out of the class and use materials, come to the fore.

In addition, it was observed that they did not care about the ideal teacher should pay attention to their clothing. It has come to the conclusion that students place emphasis on abstract concepts rather than concrete in the ideal teacher.

As the grade levels of the students participating in the study increase, their expectations from the ideal teacher increase in parallel with this.

As a result, it was concluded that ideal teacher features are similar to the features that should be found in an ideally accepted person in society.

Key Words: Ideal, Ideal Teacher, Teacher's Features.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İDEAL ÖĞRETMENE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri	2
1.3. Araştırmanın Amacı.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.6. Araştırmanın Temel Sayıtları	3
1.7. Tanımlar.....	3
BÖLÜM II	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	5
2.1. Felsefe ve Eğitim İlişkisi	5
2.1.1. Felsefede İdeal Kavramı ve Eğitim	9
2.2. Bir Meslek Olarak Öğretmenlik	10
2.2.1. Öğretmenlik Mesleği ve Önemi	12
2.2.2. Öğretmenlik Mesleğinin Kısa Tarihçesi	14
2.2.3. Öğretmenlerin Mesleki Nitelikleri.....	16

2.2.4. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri.....	17
2.2.5. Öğretmenlerin Mesleki Rollerini	19
2.3. İdeal Öğretmen Kavramı	22
BÖLÜM III	31
YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Yöntemi	31
3.2. Araştırmanın Öğrenci Çalışma Grubu	31
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı	32
3.4. Verilerin Toplanması	33
3.5. Verilerin Analizi	33
BÖLÜM IV	37
BULGULAR VE YORUM	37
4.1. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri Nelerdir?	37
4.2. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrenci Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?	39
4.3. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Düzeylerine Göre Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?	42
4.4. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Düzeylerinde Cinsiyete Göre Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?	43
BÖLÜM V	52
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	52
5.1. Tartışma	52
5.2. Sonuç	53
5.3. Öneriler	55
KAYNAKÇA.....	56
EKLER	62

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Eğitim Felsefesinin Temel Özellikleri.....	8
Tablo 2.2. Profesyonel Bilgi ve Sunumu ile İlgili Öğrenci Yorumları.....	26
Tablo 2.3. Profesörün Kişisel Nitelikleri ile İlgili Öğrenci Yorumları.....	27
Tablo 2.4. Profesörün Profesyonel Nitelikleri ile İlgili Öğrenci Yorumları.....	28
Tablo 2.5. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri.....	30
Tablo 3.1. Öğrenci Çalışma Grubu Demografik Özellikleri	32
Tablo 4.1. Öğrenci Görüşleri Açısından Öğretmen Özellikleri.....	38
Tablo 4.2. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri.....	40
Tablo 4.3. 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri.....	44
Tablo 4.4. 6. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri.....	46
Tablo 4.5. 7. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri.....	48
Tablo 4.6. 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri.....	50

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B.	Anlatım Becerileri
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
çev.	Çevirmen
ed.	Editör
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İ.B.	İletişim Becerileri
K.Ö	Kişilik Özellikleri
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
n	frekans
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vb.	ve başka
vd.	ve diğerleri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmene ilişkin görüşlerinin karşılaştırılmasının yapılacağı araştırmanın ilk bölümünde; araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıltıları ve tanımlarına yer verilecektir.

1.1. Araştırmanın Problemi

İnsan, tarih boyunca fizyolojik ve psikolojik yapısı, ihtiyaçları gereği çoğunlukla topluluk içinde kendisini bulmuş bir canlı türüdür. Dolayısıyla bu topluluk içinde yaşamını idame ettirme süreci onun diğer insanlarla etkileşim içinde olmasına olanak sağlamıştır. Bu etkileşimde, genel anlamda günümüzde bireylerinin birbirinden öğrenmesi ve birbirlerine bir şeyler öğretmesi kapsamında ele alınmaktadır. Özetle birey, hayatı boyunca sürekli öğrenen veya öğreten rollerinden birini üstlenmiş durumdadır. İnsanlar arasında süregelen bu etkileşim süreci de toplumların temelini oluşturmuş ve günümüze yaklaştıkça da ‘nasıl bir toplum’ ve ‘nasıl bir insan’ oluşturulması gerektiği üzerinde felsefi çerçevede tartışmalar yoğunlaşmıştır (Serter, 1997:56-57). Bu tartışma ortamı doğal olarak ideal kavramını ortaya çıkarmış, ideal kavramı da her alanda olduğu gibi öğretim eyleminde ve öğretmenlik mesleğinde kabul görmüş ve sürekli olarak kendini güncellemiştir. Bu noktadan sonra öğretmen niteliklerinin ideali yakalama uğraşı kesintisiz olarak devam etmiştir. Bu ideal niteliklerin ne olduğu konusunda yapılan çalışmalarda gün geçtikçe artmaktadır. Geleceğin öğretmen adaylarının günümüz öğretmenlerinin ideal niteliklerinden çok daha fazla niteliğe sahip olmaları gerekliliği kuşkusuz bir gerçektir.

Öğretmenin nitelikli olması modern eğitim sistemlerinin hedeflerinden birini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda nitelikli öğretmenleri yetiştirmek her ne kadar ideal olan gibi görünse de aslında karşılıklı bir etkileşim olan öğretim ve öğrenme eyleminde hedef alınan kesim öğrencidir. Sanders ve Rivers (1996:1-7) yaptığı çalışmada öğretmen nitelikleri ve öğrenci başarısı arasındaki pozitif korelasyondan bahsetmiş ve öğrenci başarısının nitelikli öğretmenler sayesinde daha da arttığını belirtmiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde gerçekleştirilen bu araştırmanın temel problem cümlesi “ Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre ideal öğretmenin özellikleri nelerdir?” olarak belirlenmiş olup ideal öğretmen özelliklerinin neler olduğunu öğrencilerin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın ana problemi kapsamında aşağıda yer alan alt problemlere cevaplar aranacaktır. Bunlar;

1. İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşlerinin ana temaları nelerdir?
2. İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrenci görüşlerinin cinsiyetlerine göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
3. İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerine göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
4. İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrenci görüşlerinin sınıf düzeylerinde cinsiyete göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

İfadeleri altında çalışmada yer almıştır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, ortaokul öğrencilerinin *ideal öğretmene* ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlenmesi amaçlanmakta ve buna ilişkin öğrenci görüşlerinin karşılaştırılarak farklılıkların ve benzerliklerin belirlenmesi hedeflenmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

İdeal öğretmen niteliklerinin hem mesleki hem de kişisel özellikleri penceresinden belirlenmeye çalışılacağı araştırmada öğrencilerin görüşlerine başvurulacaktır. Bu çerçevede ideal öğretmen özelliklerini ortaya koyma adına yapılan daha önceki çalışmalarda öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirildiği çalışmaların yoğunlukta

olduğu görülmüş olup öğrencilerin görüşlerine ise yakın dönemlerde daha çok başvurulmaya başlanmıştır. Eğitim ve öğretimin karşılıklı etkileşim çerçevesinde gerçekleştirilen bir eylem olması nedeniyle de öğrencilere olan yönelimin artması çok normaldir.

Bu çalışmada da; öğrencinin öğretmenden beklentisi araştırılmaktadır. Buna ek olarak mesleğin nasıl icra edilmesi gerektiği, öğretmenin mesleki niteliklerinin nasıl olması gerektiği vb. gibi sorulara cevap aradığından; araştırmanın ilgili alan yazın bilgi birikimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir. Bunlar;

1. Araştırma, 2019 – 2020 eğitim ğretim yılında şanlıurfa ili Harran ilçe merkezinde bulunan ortaokul ğrencilerinin görüşleriyle sınırlıdır.
2. Araştırma, uygulanacak formda yer alan açık uçlu sorular ile sınırlı tutulmuştur.
3. Araştırma, 11 - 14 yaş grubundaki öğrenciler ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Araştırmanın Temel Sayıltıları

Araştırmanın temel sayıltıları aşağıda belirtilmiştir. Bunlar;

1. Ortaokullarda ğrenim gören öğrencilerin ideal öğretmene ilişkin düşünce ve görüşleri vardır, öğrenciler bu görüşlerini sözlü ya da yazılı olarak ifade edebilirler.
2. Öğrenciler görüşlerini gerçeği yansıtacak şekilde ortaya koymuşlardır.

1.7. Tanımlar

İdeal: Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan (tdk.gov.tr., 16.03.2020).

Öğretmenlik mesleği 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 43. maddesinde; “devletin eğitim, ğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve

temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.

Yine ilgili kanununun 25. maddesinde; **Ortaokullar** 4 yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren okullar olarak tanımlanmış olup ortaokullar ile imam hatip ortaokullarının müfredatı ise lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimlik dersleri de kapsamaktadır. Seçmeli dersler Bakanlıkça belirlenmektedir (mevzuat.gov.tr., 22.04.2020).

Nitelik: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet (tdk.gov.tr., 16.03.2020).

Özellik: Bir şeyin benzerlerinden veya başka şeylerden ayrılmasını sağlayan nitelik, hususiyet, hasiyet, hassa, mahsusluk, spesiyalite (tdk.gov.tr., 16.03.2020).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Felsefe ve eğitim arasındaki ilişki özellikle eğitimin amaçlarının ve bileşenlerin belirlenmesi noktasında önem arz etmektedir. Hedef olmaksızın gerçekleştirilen eğitimin arzulanan sonuçlara ulaştırmayacağı kabul edilen bir gerçekliktir. Bu bakış açısıyla araştırmanın kuramsal kapsamı altında, felsefenin eğitim ile olan ilişkisine, felsefede ideal kavramının eğitimle olan etkileşimine, eğitimin temel aktörü olan öğretmenlik mesleğine ve en sonunda da ideal öğretmen kavramına değinilecektir.

2.1. Felsefe ve Eğitim İlişkisi

Her insan eylemi bir amaca yönelik olarak gerçekleşmektedir. İnsan davranışlarının, uğraşlarının temelinde belirli düşünceler, duygular bulunmaktadır. İnsan çıkarları ve mutlulukları açısından benimsenen, gerçekleştirilmek istenen ilkeler, tasarılar söz konusudur. Bu doğrultuda insanın her tür davranışı, eylemi, düşüncesi bir kurama bağlıdır. Felsefe de tam da bu noktadan sonra insan hayatına nüfuz etmeye başlamaktadır (Yaka, 2011: 94).

Antik Yunan düşünce dünyasından günümüze miras kalan felsefe (philosophia) sözcüğü sevgi (philia) ve bilgi, bilgelik (sophia) kelimelerinden oluşmuş olup sözcük ilk olarak Yunancadan Latinceye ardından Arapçaya ve son olarak Türkçeye geçmiştir. Yunanlılarca bilgelik sevgisi, hikmet arayışı gibi ifadelerle tanımlanan felsefe; bireyin soru sorma, sorgulama ve akıl yürütme yeteneğine dayalı bir düşünce kabiliyetidir. Filozof ise bilgiyi bulmaya çalışarak aslında hayatın anlamını arayan ve bu anlama uygun şekilde hayatını şekillendiren, hatta bu süreçte edindiği bilgileri yetersiz bulup sürekli bir tedirginlik duygusu içinde eleştiri yapan özetle bilgiyi sürekli arayan kişidir. Eğitim (paideia) ise Antik Yunanda bireyin sahip olduğu ruhu karanlıktan aydınlığa çıkarma olarak tanımlanmıştır. İlk Çağ boyunca felsefe ve eğitim bir bütünü oluşturmuşlardır. Felsefe eğitimde hem bir amaç hem de bir araç olmuştur. Diğer bir deyişle gerçekliğe ilişkin kavramlara ulaşma çabası felsefi bir etkinlik olarak değerlendirilmiştir (Kale, 2014: 1-3).

Eğitim ve felsefe arasındaki etkileşimin nitelik ve sınırlılıklarını yine eğitim ve felsefenin süreci belirlemektedir. Genel olarak eğitim bireyin davranışlarına ve davranışlarını belirleyen süreçlere yönelik faaliyetlerin tümünü içine alan bir olgudur. Buna karşın felsefe ise kavramları üretmektedir. İnsan eylemlerinin kaynağının onların düşünceleri olduğu kabul edilmektedir. Düşünceleri belirleyen temel değişken ise kavramdır (Üstüner, 2002: 98).

Düşünme yetisine sahip olan varlık yani insan bir dil vasıtasıyla ve o dilde yer alan kelime ve kavramlarla düşünmektedir. Kavram her şeyden önce dilsel varlık alanının elemanlarından birisi olan simge ve işaret sisteminin bir unsurudur. Aynı zamanda düşünmenin bir aracı konumundadır. Bu noktada çevredeki nesnel gerçeklik kavramların çıkış noktasıdır. Kavramlar nesnel gerçekliğe ilişkin zihinsel soyutlamalar olmaktadır. O halde birey hangi ya da ne tür kavramlara sahipse düşünce ve eylemleri o doğrultuda oluşmaktadır. Felsefi düşünce sistemleri sistematik kavramlar bütünüdür. Dolayısıyla eğitimin her alanında (amaçlarda, içerikte, öğrenme-öğretme sürecinde, değerlendirme de) belirli kavramlar çerçevesinde amaçlara ilişkin karar ve eylemler belirlenmektedir (Üstüner, 2002: 98).

Makro bir değerlendirme ile bakıldığında toplumların eğitim politikaların oluşmasında eğitim felsefesinin ağırlıklı rolü olduğu görülmektedir. Eğitim sistemlerinin temelinde yer alan eğitim felsefeleri, sistemleri tüm açılardan doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir.

Eğitim sisteminin birinci öğesi **amaçtır**. Amaç, öğrenciye kazandırılmak istenen, arzulanan özelliklerdir. Burada amaçlanan özellikler kavramı felsefede anlamını bulmaktadır. Hangi davranışların arzulanan davranışlar hangi davranışların istenmeyen davranışlar olduğu felsefede yanıtını bulmaktadır. Sistemin ikinci öğesi **içeriktir**. İçeriğin kapsadığı temalar, konular vb. temelde alınan eğitim felsefesinden etkilenmektedir. Felsefi akımlar benimsedikleri öğretiler çerçevesinde bazı derslerin eğitim sistemi içerisinde yer alması gerektiğini önerirler. Sonuç olarak sistemde ne tür bilgilerin yer alması gerektiği temel alınan felsefeye göre şekillenmektedir. Sistemin eğitim felsefesinden etkilenen üçüncü öğesi ise **öğrenme- öğretme** sürecidir. Bu süreç içerisinde öğrenciye istenilen niteliklerin kazandırılması amacıyla yapılan tüm uygulamaları diğer bir ifadeyle öğretim faaliyetlerini içeren ögedir. Burada tüm felsefi akımlar öğretmen ve öğrencilere farklı rol ve görevler yüklemektedir. Örneğin bazı

felsefi akımlarda öğretmenler bilgi aktarıcı bir konumda iken bazı akımlarda da bilgi aktarıcılığın dan ziyade öğrencilere sadece rehberlik eden veya yönlendiren görevindedirler. Eğitim sisteminin son ögesi de **değerlendirme** sürecidir. Burada öğrencilerin arzu edilen özellikleri elde edip etmedikleri/edemedikleri kontrol edilmektedir. Farklı felsefi akımlar öğrencilere farklı nitelikler kazandırmayı amaç edindiği gibi bu niteliklerin ne derece edinildiğini değerlendirmekte yine buna bağlı olarak değişecektir (Arslan, 2016: 49-50). Bu doğrultuda Tablo 2.1.'de eğitim felsefelerinin temel özellikleri genel hatlarıyla verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2.1. Eğitim Felsefesinin Temel Özellikleri

Eğitim Felsefeleri	Dayandığı Felsefe	Amaçlar	İçerik	Öğretim Yöntemi	Öğretmen	Okul
Daimicilik	Realizm İdealizm	Entelektüel, ahlaklı, erdemli bireyler yetiştirmek	Zamanla değişmeyen konular, klasik eserler	Sokratik tartışma, akıl yürütme	Geçmiş bilgisini aktaran kişi	Öğrencilerin yaşama hazırlandığı yer
Esasicilik	İdealizm Realizm	Konu alanını özümsemiş bireyler yetiştirmek	Okuma, yazma, hesap yapma vb. temel konular	Geleneksel öğretim	Konu alanında uzman, bilgi aktarıcı	Öğrencilere bilgi aktarılan yer
İlerlemecilik	Pragmatizm	Kendini gerçekleştirebilen, değişimi sağlayan bireyler yetiştirmek	Günlük yaşamı kolaylaştıran kullanılabilir bilgi ve beceriler	Aktif öğrenme, problem çözme, iş birliğine dayalı öğrenme	Rehber, yönlendiren	Hayatın kendisi, gerçek yaşama uygun
Yeniden Kurmacılık	Pragmatizm Varoluşçuluk	Toplumsal değişimi sağlayan, problem çözen bireyler yetiştirmek	Toplum problemleri	Problem çözme, proje yönetimi	Toplumsal değişimin öncüsü	Toplumsal problemlerin çözüldüğü yer

Kaynak: Arslan, Ali., 2016: 60.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında eğitimcilerin eğitime ilişkin ortaya koydukları karar ve eylemler yine onların sahip oldukları kavramlar çerçevesinde olgunlaşmaktadır. Bu kavramlarda felsefe çatısı altında ortaya çıkmaktadır.

2.1.1. Felsefede İdeal Kavramı ve Eğitim

Birçok felsefi söylemde felsefe ve eğitimin izlerinin birbirine karıştığı görülmektedir. Bu bağlamda bireyin yetiştirilmesinde onun düşsel, duyuşsal, bedensel ve ahlaki ideale ulaştırılmasında hangi yolların değerlendirilmesi ve uygulanması noktasında filozoflar farklı görüşler ortaya koymaktadır (Memduhoğlu ve Yılmaz, 2017: 45).

Türk Dil Kurumu tarafından düşüncenin tasarlayabileceği tüm üstün nitelikleri kendisinde toparlayan olarak tanımlanan (tdk.gov.tr., 09.01.2020) ideal kavramı idealizmde temelini oluşturmaktadır. Gerçekliğin temelde ruhsal veya düşünsel olduğunu ileri süren idealizm, insanlığın en etkili düşünce sistemlerinden birini oluşturmaktadır. İdealizmin temel ilkesi Budizm ve Hinduizm de olduğu gibi insanın ve ruhun evrensel parçaları olduğudur. Platon tarafından temeli atılan idealizm, metafiziğin nihai gerçek olduğu buna karşın maddesel yapının ise gerçek olmadığı görüşü ile başlamaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere temelde gerçeklik maddesel değil ruhsaldır. Bir başka deyişle gerçeklik, en geniş kapsamıyla ruhsal ve zihinsel olan şeylerin sistematüğinde başka bir şey değildir. İdealizm evreni açıklamada ruh, ahlak, zihin ve düşünce gibi kavramları merkeze koymaktadır. Bu durumda idealizm geçici olandan çok ebedi olanla, parçalardan çok bütünle, özelden çok genelle, var olandan çok metafizikle ilgilenmektedir. Bu pencereden bakıldığında idealizmin eğitime ilişkin kendi yaklaşımları bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar çerçevesinde idealist bir eğitimin amacı, bireyleri doğruyu araştırmaya teşvik etmektir. Doğruyu aramak ve bu doğruya göre yaşamını sürdürmek için bireyin her şeyden önce doğruya ulaşma arzusu içinde olması gerekmektedir. İdealist eğitim bireyi iyi, doğru ve güzele yöneltmeyi amaçlar. Bu nedenle öğrenme- öğretim sürecinde öğrencilerin doğuştan gelen yetilerinin fark edilmesi sağlanmalı, bunun yanında sosyal bir kurum olan okul, öğrencilere bilmeleri, paylaşmaları gereken kültürel mirası oluşturan öğeleri öğretmelidir (Guttek, 2001: 28).

İdealistler, gerçek bir eğitimin, evrensel ve kesin doğruların içinde olduğu genel bir eğitimle sağlanabileceğini savunmaktadırlar. Eğitim programları da bu evrensel konuları ve doğruları kendi hiyerarşik düzenleri içinde kapsamaktadır. Matematik, soyut düşünebilme, temel erdemler, tarih, dil, edebiyat önce gelirken doğal ve fiziksel bilgiler daha sonra gelmektedir (Yaka, 2011: 96).

İdealistler merkezine kavramsal ve düşünsel disiplin doğrularının konulduğu bir müfredat kapsamında hareket etmektedirler. İdealist öğretim yöntemi idealizmin epistemolojik düşüncelerinden kaynaklanmaktadır. Düşünce süresi temelde öğrenen bireyin yaşadıklarına ve davranışlarına yönelttiği iç gözleme dayanmaktadır. Bu süreçte evrensel akıldan kaynaklı evrensel doğrular herkese sirayet etmektedir. Öğrenme süreci öğretmenin uyarıcı rolü ve okulun zihinsel aktiviteleri temel almasıyla çok daha etkin hale gelmektedir. Okulun, öğrenenin potansiyel ilgilerini ortaya çıkaran en etkili araç olduğu düşünülmektedir. İdealistlere göre müfredat, kültürel mirasın sonraki nesillere aktarımında temel unsur olmaktadır. Bu müfredat kapsamında öğrenen ilgi duyduğu olay ve nesnelere yönelmelidir. Öğrenenlerin sahip oldukları içsel ilgilere rağmen, her şeyi öğrenmeleri kolay değildir. Öğrenciler görünen dünya tarafından yanlış yönlendirilip temelde kişilik gelişimiyle ilişkisi olmayan şeylerin peşine düşebilmektedir. Bu noktada öğretmen kültürel değerlerin bir temsilcisi olarak her öğrenciyi doğruya ulaşması noktasında teşvik etmelidir. İdealist bir eğitim yönetimi öğrenenin kendisini tanımlamasını sağlayacak şekilde oluşturulur (Üstüner, 2002: 99-103).

Genel anlamda idealist bir eğitim anlayışının öğrenen bireydeki potansiyeli ortaya çıkarmak, belirli bir müfredat çerçevesinde temellendirmek ve geliştirmek aşamalarından oluşması gerektiği söylenebilir. Buradan hareketle çalışmada idealist eğitimde önemli role sahip öğretmenlik mesleğinin nasıl olması gerektiği, nitelikleri belirlenmeye çalışılacaktır.

2.2. Bir Meslek Olarak Öğretmenlik

Öğretmek, herkesin yapabildiği çok eski ve evrensel bir uğraştır. Anne babalar çocuklarına, işverenler çalışanlarına, spor eğitmenleri oyuncularına, eşler birbirlerine vb. öğretmektedirler. Ancak bu görüldüğü kadar basit ve kolayca üstesinden

gelinebilen bir süreç değildir. (Gordon, 2014:16). Ancak ne kadar zorlu bir süreçte olsa öğretme eyleminin herkes tarafından yapılabiliyor olması onun bir meslek olarak kabul edilmesini güçleştirmiştir. Öyle ki yakın tarihe kadar toplumlarda iş bölümü ve uzmanlaşmanın yaygınlaşmasıyla profesyonel meslek olarak kabul görmüştür (Yavuz, 2011: 51).

Bu çerçevede profesyonel anlamda meslek; ücret karşılığı yapılan, özellikle uzun süreli bir eğitimle elde edilen, resmi yeterliliklere sahip iş, uğraş (en.oxforddictionaries.com., 20.06.2020) olarak tanımlanmıştır. Herhangi bir iş alanın meslek olarak kabul edilmesi için bazı kabul görmüş koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan birçok araştırmada mesleklerin genellenebilecek ideal özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Tobias ve Baffert (2010)'da yaptıkları araştırmada profesyonel mesleklerin beş karakteristik özelliğini şu şekilde sıralamışlardır:

1. Ancak akademik bir çalışma ile bilgiye dayalı uzmanlık alanı kazanılabilir.
2. Mesleki uygulamaların standartları o meslekle ilgili örgütler tarafından belirlenir.
3. Mesleğin icrasında sınanma, yeterliliğin sürekli denetlenmesi ve iyileştirme gereklidir.
4. Toplumsal statüsü ve ekonomik getirisi görece yüksektir.
5. Mesleğin icrasında belirli ölçülerde bağımsızlık ve özerklik mevcuttur (Güven: 2010: 13-14).

Yukarıda ortaya çıkarılmış ölçütlere göre bir değerlendirme yapıldığında öğretmenliğin tam anlamıyla bir meslek olarak kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili tartışmalar hala devam etmektedir. Bir meslek olarak öğretmenlik adına genel bir değerlendirme yapıldığında; sınırları belirlenmiş bir alanda icra edilmesi, mesleki ehliyet ve giriş koşulları ile ilgili bir takım standartların olması ve bunların denetiminin yapılması, mesleğin icrasında işin belli boyutlarında bağımsızca karar verilmesi ve ekonomik getirisinin ve toplumsal statünün yüksek olması gibi belli ölçütlerin tam olarak karşılandığını söylemek doğru bir ifade olmayacaktır (Öztürk, 2002: 18).

Bahsedilen bu ölçütlerin karşılanmasının yanı sıra toplumsal tutumlarında öğretmenlik mesleğinin kabulünde önemli bir etkisi vardır. Tutum bireyleri davranışa yöneltir ve öğrenme ile kazanılan bir eğilimdir. Toplumu oluşturan bireyin yaşamında

yaptığı meslek ciddi önem arz etmektedir. Hayatın genel akışı içerisinde mesleğine önem vermeye başlayan bireyler zamanla mesleklerine karşı bir tutum oluşturacaklardır. Mesleğine düşünsel ve duygusal anlamda psikolojik yüklenimlerde bulunacak olan bireylerin, yine aynı süreç içinde davranışları da değişiklik gösterecektir. Aynı mesleği yapmakta olan bireylerin mesleklerine ilişkin davranışlar geliştirmesi ve sergilemesi mesleğe ilişkin tutumlar olarak ifade edilmektedir. Ancak bu durum aynı mesleği yapan tüm meslektaşların aynı düzeyde tutum içinde olduğunu göstermeyebilir. Mesleklere ilişkin tutumların mesleğin sürdürülmesinde önemli etkilere sahip olduğu bilinmektedir. Gösterilen ortak tutum ve dayanışma mesleklerin tanınması ve saygınlık kazanması açısından önem arz etmektedir (Yavuz, 2011: 54). Bahsedilen bu tutumların tüm meslekler de olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin kabul görmesinde önemli bir yere sahiptir.

Çalışmada bu başlık altında ayrıca öğretmenlik mesleğinin önemine, nasıl ortaya çıktığına, öğretmenlerin mesleki ve kişisel niteliklerine ve son olarak da mesleki rollerine değinilecektir.

2.2.1. Öğretmenlik Mesleği ve Önemi

İnsanlık tarihi boyunca öğretmenlik, toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması noktasında bir köprü görevi görmüş ve bu açıdan toplum içinde en saygın meslekler arasında kendisine yer bulmuştur. Ancak sadece toplumsal değerlerin aktarılmasında değil bilginin taşınmasında da önemli role sahip öğretmenlik mesleğinin toplumdaki olumlu imajı artarken taşıdığı toplumsal sorumluluk da artmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2017: 1).

Bu açıdan bakıldığında günümüz dünyasında tüm toplumlarda kuşaklar arasında bir değer bunalımı yaşandığı görülmektedir. Toplumların karşılaştığı bu sorun geleneksel toplum yapısından çağdaş yaşama geçişte tüm bireylere sirayet etmektedir. Burada bireylerin değerlerinin oluşmasında pek çok dış etmen belirleyici hale gelirken, ailenin değer eğitimindeki aktarıcı rolü de giderek azalmaktadır. (Gençtürk vd., 2011: 1559-1560). İşte tam bu noktada eğitimde okulun ve öğretmenin rolü yadsınamaz derecede önemli hale gelmektedir.

Eğitimin temel öğelerinden olan öğrenme-öğretme sürecinin başrollerini öğrenci ve öğretmen figürleri almaktadır. Burada öğrenci bilgiyi alan öğretmende bilgiyi sunan

rollerini üstlenmişlerdir. Genel bir ifade ile öğretmenlik mesleği bireyin davranışlarını ve yeteneklerini geliştiren meslek olarak tanımlanmaktadır. (Şimşek ve Tuzluca, 2015: 131). Literatürde öğretmenlik mesleğinin önemine birçok kez vurgu yapılmış ve meslek ile ilgili tanımlamalarda buna yer verildiği görülmektedir. Bunlardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Şimşek (2007:1-18)'de öğretmeni eğitim sürecinin vazgeçilmez bir elemanı olarak değerlendirmiş, eğitim öğretim etkinliklerini önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda yürüten, öğretme etkinliklerinin saygın uygulayıcıları olarak tanımlamıştır.

Ülgen'e (1995) göre öğretmen ise; öğrencinin başarısını veya öğrenmesini engelleyen zorlukların kaynağını tespit eden, ardından gerekli uygulamaları yapan ve sonuçta öğrenciyi başarıya ulaştıran uzman olarak ifade edilmiştir ("Komisyon", 2014: 17).

Bir başka tanımda ise öğretmenlik; öğretmenliğin kuramsal bilgi çerçevesi vasıtasıyla bireyin davranışlarını değiştirerek hem bireyin hem de toplumun yaşamına nitelik ve kalite katacak değişimlerin oluşmasına rehberlik eden kişilerin mesleği olarak tanımlanmıştır (Şahin, 2006: 261-262).

Güçlü (2000: 21-22) öğretmenleri geleceğin mimarları olarak tanımlamıştır. Öğretmen bir yandan bilgi, beceri ve tutumlarıyla öğrencilerinin eğitimi görevini yürütürken diğer yandan davranışlarıyla onlara etki etmektedir. Öğretmenin anlayışlı ve sabırlı olması öğrenciyi olumlu şekilde düşünmeye yönlendirecek tam tersi davranışlarda ise öğrencide olumsuz etki yaratacağından bahsederek öğretmenin önemine vurgu yapmıştır.

Yavuz ise (2011: 55) öğretmeni geleceğin insanını yetiştirmeye çalışan, insana ve doğaya saygı gösteren, değer veren, öğrenen ve öğreten, insanlarla sürekli etkileşim halinde olan çağdaş-model insan olarak tanımlamıştır.

Alkan'a (2002;202) göre öğretmenlik; bireysel, sosyo-kültürel, bilimsel ve teknolojik boyutta icra edilen profesyonel bir meslek olarak tanımlanmış, mesleği icra edenleri de insan davranışlarını geliştiren mühendisler olarak nitelemiştir.

Şahin (2011: 242-243) ise çalışmasında öğretmenlerin söz ve davranışlarının sadece kendi çevrelerini değil tüm toplumu ilgilendirdiğini bu nedenle de okulların

etkin olmasının temel faktörünün öğretmenlerin etkili olmasından geçtiğine vurgu yapmıştır.

Görüldüğü üzere neredeyse tüm tanımlarda öğretmenlerin toplum nezdinde sağlayacağı yararlarından bahsedilmiştir. Bireyin toplumun yapı taşı olduğu varsayımıyla bütüncül anlamda yapılacak bir değerlendirmede, sağlıklı ve üretken bir toplumun oluşturulmasında her bireyin potansiyelinin ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. İşte bu noktada toplum mühendisi olarak tabir edilen öğretmenlerin toplumun gelişmesinde ve değişiminde değer yaratacak bireyleri yetiştirmeleri önem arz etmektedir. Ancak eğitilmiş bireyler topluluğu her alanda gelişmiş bir ülke yaratabilir.

2.2.2. Öğretmenlik Mesleğinin Kısa Tarihçesi

Öğretmenlik mesleği işlevi itibarıyla insanlık tarihinin her döneminde var olan bir meslek olmuştur. Özellikle toplumsal gelişim ele alındığında filozoflar öğretmenliğe her zaman önemli bir değer atfetmişlerdir. Platon, dünyaya barışı öğretmenlerin getirebileceğini, filozof Diyojen öğretmenlikten daha şerefli bir meslek tanımadığını, İbn-i Sina eğitim ve öğretimin bir uzmanlık alanı olduğunu ve herkesin öğretmen olamayacağını vurgulamış ve öğretmenlik mesleğinin toplumsal yaşamdaki önemine değinmiştir. (MEB, 2017:4)

Türkiye’de öğretmenlik tarihi incelenirken Osmanlı İmparatorluğu dönemi göz ardı edilmemelidir. Çünkü açılan öğretmen okullarının önemli bir kısmının temeli imparatorluk döneminde atılmıştır. Bu okullardan bazıları Cumhuriyet ile birlikte kapatılmış bazıları ise dönüşerek öğretmen yetiştirmeye devam etmiştir.

Osmanlı döneminde öğretmen yetiştirmenin ilk izleri Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar uzanmaktadır. Fatih Sultan Mehmet, Eyüp ve Ayasofya Medreselerinde “Sıbyan Mektebi Muallimi” olacaklar için genel medrese eğitiminden farklı bir program geliştirmiştir. Bu programda temel derslerin yanı sıra öğretmen adaylarına “Adabı Mubahase ve Usul-i Tedris” dersleri yerleştirilmiştir. Tartışma kuralları ve öğretim yöntemleri olarak tercüme edilebilecek bu dersler öğretmen adaylarına iletişim ve öğretim becerilerini kazandırmayı amaçlamıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde de ilimler tasnif edilmiş yeni medreseler kurulmuş ve Fatih Sultan Mehmet’in programları geliştirilmiştir. Ancak devam eden yüzyıllarda eğitimdeki ciddiyet ve disiplinin

zayıflaması, medreselerin yozlaşması yönetimi yeni arayışlara itmiş ve batı dünyasındaki gelişmelere yöneltmiştir (Aksu, 2011: 64; MEB, 2017: 4).

Avrupa’da ise 19. Yüzyıldan itibaren başlayan sanayileşme şehir nüfuslarının artmasına ve dolayısıyla okullaşmanın hızlanmasına zemin hazırlamıştır. Bu durumda öğretmenlik mesleğine olan ihtiyacı arttırmış ve toplumun mesleğe olan tutumunu olumlu yönde etkilemiştir. Avrupa’daki bu gelişmelerle beraber Osmanlı yönetimi de verimsizleşen eğitim sisteminden çıkmak için çeşitli adımlar atmıştır. Bu kapsamda öğretmen yetiştirmek amacıyla II. Mahmut döneminde medreselerin dışında Rüştîye adıyla okullar açılmıştır. Bu okullara öğretmen yetiştirecek kadroları eğitmek amacıyla da “Darümuallimin-i Rüşdi” adıyla ilk öğretmen okulu açılmış oldu. Ardından 1868 yılında da sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirmek amacıyla “Darümuallimin-i Sıbyan” ve “Kız Rüştîyeleri” açılmıştır. Bu okulların öğretmen ihtiyacı içinde 1870 yılında “Darümuallimat” adıyla bir kız öğretmen okulu açılmıştır. Açılan bu okullarla Osmanlı yönetimi öğretmen niteliklerini arttırmayı ve bir standart oluşturmayı hedef edinmiştir (MEB, 2017: 4-5).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Darüllualliminler Erkek Muallim Mektebine, Muallimatlar ise Kız Muallim Mektebine dönüştürülmüştür. 1924 tarihli Tevhid- i Tedrisat Kanunu ile ilkokul eğitiminin zorunlu tutulmasıyla öğretmen yetiştirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde dönemin önde gelen eğitimcilerinden John Dewey ve Alfred Kühne ülkeye davet edilmiş ve bu eğitimcilerin hazırladıkları raporlarda köyleri kapsayan, köy yaşamına göre eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi hususuna vurgu yapmışlardır. Bu doğrultuda ülkede 1927 yılında Denizli ve Kayseri’de “Köy Muallim Mektepleri” açılmıştır. 17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı kanunla “Köy Enstitüleri” kurulmuş ve “Köy Muallim Mektepleri de” “Köy Enstitülerine” dönüştürülmüştür. 1954 yılında kapatılmalarına kadar “Köy Enstitüleri” köy öğretmeni yetiştirmede önemli rol oynamışlardır. Ardından 1973 yılında gelindiğinde çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre öğretmenlere yükseköğrenim şartı getirilmiştir. Bunu takiben “Eğitim Enstitüleri” kurulmuştur. 20 Temmuz 1982’de yürürlüğe giren 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile öğretmen yetiştiren tüm kurumlar, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinden çıkarılarak Yüksek Öğretim Kurulu çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. 1989-1990 öğretim yılından itibaren de öğretmen yetiştiren tüm

yükseköğretim kurumlarının öğretim süresi lisans seviyesine çıkarılmıştır (MEB, 2017: 5). Günümüzde öğretmenlik mesleğine yönelen bireylerin öğretim süreleri lisans düzeyinde en az dört yıl olarak uygulanmaya devam etmektedir.

2.2.3. Öğretmenlerin Mesleki Nitelikleri

Bir öğretmenin mesleki yeterliliklerine ilişkin çok sayıda nitelik sıralamak mümkündür. Çağdaş yazında öğretmende bulunması gereken mesleki nitelikler; alan yeterliliği, meslek bilgisi ve kültürel birikim olmak üzere üç başlık altında sınıflanmaktadır (Taşkaya, 2012:285).

Alan Yeterliliği

Öğretmenin kendisinden beklenen görevleri yerine getirebilmesi için ilk olarak öğretmenlik yapacağı alanına hâkim olması beklenmektedir. Öğretmenin öğreteceği alanın temel prensiplerini, araştırma yöntemlerini ve araçlarını anlaması ve alanının bu özelliklerini öğrenciye anlamlı bir biçimde aktarması hususu öğrencinin öğrenme sürecini kolaylaştıracaktır. Öğretmen, alanına ait bilgilerin, gerçeklerin sabit bir bütünden ziyade karmaşık ve sürekli değişiklik gösteren bir yapıda olduğunun bilincinde olmalıdır. Bu bakış açısıyla farklı yaklaşımları ve bilginin nasıl sürekli bir değişim halinde olduğunu öğrenciye aktarmalıdır. Öğretmen alanına yakın ilgi duymalı, alanı ile ilgili profesyonel faaliyetlere katılmalı ve alanını sürekli günlük hayatla ilişkilendirmeyi bilmelidir (Yetim ve Göktaş, 2004: 543). Sürekli öğrenmeyi alışkanlık haline getiren bir öğretmenin bunu öğrencisine yansıtması eğitimin arzu edilen amaçlarındanadır.

Meslek Bilgisi

Öğretmenlik mesleği sahip olunan alana ek olarak eğitim- öğretim etkinliklerinin sorumluluğunu taşımayı gerektirmektedir. Bu sorumluluk öğretimi planlamak, başlatmak, sürdürmek ve değerlendirmek olarak bilinmektedir. Öğretmen, öğrencilerini çeşitli yönleri (fiziksel, sosyal, psikolojik vb.) ile tanımaya çalışır ve bu yönlerine yönelik uygun öğrenme deneyimleri yaratmaya çalışmaktadır. Öğrencilerin öğrenme biçimlerindeki farklılıkları anlayarak buna uygun adil öğrenme fırsatları oluşturur. Öğretmen öğrenmenin nasıl meydana geldiğini, öğrenmenin gelişim düzeyinin

öğrenmeyi nasıl etkilediğini ve öğretim sürecinde çeşitli gelişim özelliklerinin nasıl dikkate alınması gerektiğinin farkındadır. Öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak öğretim stratejilerini kullanmaktadır (Yetim ve Göktaş, 2004: 543). Öğretmenlerin söz konusu mesleki yeterlilikleri için birçok örnek verilebilir. Buna göre; Anderson (1991)'de; öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi gerektiğini, başarı için ölçütler koyması gerektiğini, öğrencilerin öğrenme stratejileri geliştirmesine yardım etmesi gerektiğini açık ve anlaşılır yönergeler sunması gerektiğini belirtmiştir. Açıkgöz (1998) ise; öğretmen her ders sonunda değerlendirme yapmalı, başarıyı vurgulamalı, sınıfı iyi organize etmeli, öğrenci katılımını sağlamalı, öğrencileriyle sürekli göz iletişimi kurmalıdır (Demirtaş, 1999: 32-35).

Kültürel Birikim

Kültürel birikim, bir öğretmenin kendi alan ve mesleki bilgisini destekleyici boyutta önem kazanmaktadır. Öğretmenin çoklu bakış açısıyla olay ve olguları tanımlayabilmesi, problem çözme yeteneklerini kullanabilmesi, farklı bakış açıları geliştirebilmesi ve geniş bir dünya görüşü oluşturabilmesi için belirli bir seviyede kültürel birikime ihtiyaç vardır. Farklı konu ve alanlarla kendi uzmanlık alanı arasındaki etkileşimleri fark etmesi, ilişkileri kurabilmesi, ülkesindeki ve dünyadaki gelişmeleri takip ederek öğrencilerini bu konularda bilgilendirebilmesi açısından genel kültür bilgi ve becerileri gerekmektedir (Komisyon, 2014: 18).

Günümüz çağdaş dünyasında sadece okul içinde verilen bilginin yeterli olmadığı kabul edilmiş olup öğretmenin sanat, spor, tiyatro, sinema vb. ilgi alanlarında aktif olması öğrencilerin bu alanlara yönelimi açısından önem arz etmektedir.

2.2.4. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri

Her disiplinde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de kişisel nitelikler mesleğin icrasında farklılıklar yaratmaktadır. Bu farklılıkların oluşmasında elbette ki bireyin iç ve dış çevresinin önemli rolü bulunmaktadır. Her birey gerek hayat görüşü gerekse hayat biçimi açısından diğerlerinden farklıdır. Bilimsel olarak belli özelliklere sahip insanlar benzer kişilik teorileri içinde incelenmeye çalışılmıştır. Ancak bu ayırım sadece teoride kalmıştır. Yani bireylerin davranışlarını anlama ve açıklamada bilim adamlarınca belli kalıplarda kişilikler oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak gerçekte bireyin hangi niteliklere

sahip olduğunu belirlemek zamanla değişim göstereceğinden, güç bir hal almaktadır. Bireyin sahip olduğu kişilik, onun algılama ve çevresini yorumlama şeklini etkilemektedir (Yücel ve Selma, 2008: 689). Bu bakış açısıyla öğretmenlerinde kişisel niteliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Alan yazında öğretmenlerin kişisel niteliklerinin belirlenmesi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yavuz (2011:55) çalışmasında öğretmenlerin insancıl, demokratik, hoşgörülü, sabırlı, anlayışlı, sevecen, esnek, güleç, düzenli, çalışkan, araştırmacı, ilgili, duyarlı, coşkulu, esprili, temiz, iyi giyimli, bakımlı vb. gibi birçok niteliğe sahip olması gerektiğini sıralamıştır.

Gallavan vd. (2009:39) 224 katılımcı öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada 17 nitelik ortaya çıkmış ve katılımcılar öğretmenlerde bu niteliklerden en çok saygılı, güvenilir, sorumluluk sahibi ve dürüst olma niteliklerini aradıklarını belirtmişlerdir. Ancak katılımcıların bireysel tercihlerinde bu durum farklılık göstermiş ve burada sırasıyla hırslı olma, merhametli olma, dürüst ve esnek olma özellikleri öne çıkmıştır.

Nitelikli bir eğitimin iyi öğretmenlere bağlı olduğunu dile getiren Taşkaya (2012: 288-289) öğretmenlerin kişisel niteliklerini belirleme adına 70 öğretmen ve 10 öğrenci ile yaptığı çalışmasında, 29 nitelik ortaya çıkarmıştır. Bu nitelikler öğretmenin; anlayışlı, giyimine özen gösteren, güler yüzlü, sabırlı, esprili, vatansever, demokrat, özgüveni yüksek, tutarlı, yenilikçi, önyargısız, fedakar, olaylara farklı açıdan bakabilen, vizyon sahibi, topluma faydalı, güvenilir, Atatürk ilkelerine bağlı, hümanist, karizmatik, lider, idealist, planlı, nazik, samimi, sanatsever ve sorumluluk sahibi olmasıdır. Öğretmenin anlayışlı olması (23), giyimine özen göstermesi (14) ve güler yüzlü olması (11) nitelikleri en çok belirtilen niteliklerde öne çıkmışlardır.

Sarıtaş (2013: 36-74) öğretmenlerin kişisel niteliklerini; fiziksel nitelikler (genel görünüş ve giyimi düzgün, konuşmasıyla örnek olan vs.), entelektüel nitelikler (becerili, anlayışlı, açık fikirli), sosyal nitelikler (işbirliği yapan, nezaket sahibi, insan tabiatından anlayan, saygılı, güvenilir, dürüst, düzgün konuşan, hoşgörülü, sabırlı, kompleksleri olmayan, şakadan anlayan, iletişim becerisi kuvvetli olan, öğrenciler arasında ayırım yapmayan, kendine güvenen, heyecanlı ve öğretmeye karşı istekli bireyler) başlıkları altında değerlendirmiştir.

Ayrıca öğretmende bulunması gereken kişisel nitelikler arasında; öğretmenin öğrencilerine karşı açık ve objektif olması, öğrencilerin beklentilerine ve

gereksinimlerini dikkate alması, eğitimle ilgili sorunları bilimsel yöntemlerle araştırabilmesi, eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alması, yenilik ve gelişmelere açık, kendini sürekli yenileyebilen, toplumsal değişimleri anlayıp yorumlayabilen, eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleyen, araştırmacı bir yapıya sahip olan, yüksek başarıyı hedefleyen ve bunu bekleyen şekilde sıralanmıştır (Çelikten vd., 2005:214-217).

Öğretmenlik mesleğini seçeceklerin bu mesleğin özelliklerini kavrayarak ve benimseyerek mesleğe başlamaları gerekmektedir. İnsanları özellikle çocukları seven, onların yeni davranışlar edinmelerinden mutlu olan, sabırlı, affedici adayların öğretmenlik mesleğini seçmeleri akılcı olacaktır. Öğretmenin belirtilen kişilik ve tutum özelliklerini gösterebilmesi, uygulayabilmesi aslında kendi gerçek kişiliği ile örtüşmeyebilir. Ancak söz konusu öğretmenlik gibi profesyonel bir meslek olunca öğretmenlerin kişisel yetersizliklerini ve sorunlarını bir kenara bırakıp mesleği icra etmeleri beklenmektedir (Şimşek ve Tuzluca, 2015:140).

Yukarıda bahsedilen niteliklerin genişletilmesi elbette ki mümkündür. Ancak bu niteliklerin tamamının tüm öğretmenler de mevcut olması maalesef mümkün ve gerçekçi değildir. Toplumca öğretmenlerin bu niteliklere bürünmelerini talep etmek bir nevi normalin dışına çıkmak anlamına gelmektedir. Ne var ki birçok öğretmen bahsedilen bu istedik niteliklerde olduklarını göstermek adına veya kendilerini buna inandırarak mutsuz ve verimsiz bir meslek hayatı sürdürmektedirler.

2.2.5. Öğretmenlerin Mesleki Roller

Öğretme ve öğrenme temel anlamda iki farklı eylemdir. Dolayısıyla öğrenen ve öğreten farklı bireylerden oluştuğu için taraflar arasındaki etkileşimin verimli bir şekilde sürdürülmesi önem kazanmaktadır. Bu bakış açısıyla öğreten bireyin yani öğretmenin öğrenene (öğrenci) rol model olması kaçınılmaz bir durumdur (Gordon, 2014:16-17).

Rol, toplumda belli bir statüye sahip bireyin göstermesi beklenen davranışlar bütünlüğü olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bir öğretmenin okul içerisinde çeşitli mesleki rollere bürünmesi söz konusudur. Öğretmenin mesleki düzeyi, kişilik özellikleri ile sınıftaki öğrencilerin durumu bu rollerde farklılıklara sebep olabilir. Öğretmenin söz

konusu bu rolleri etkin bir biçimde uygulaması beklenir. Rolün iyi icra edilmesi için öğretmenin o rolün gereklerine göre yetiştirilmesiyle ilişkilidir. Öğretmene yüklenen roller, karşılaşılan problemlere, kültür farklılıklarına, toplum yapısına, zamana, koşullara, yetiştirilmek istenen insan modeline göre değişebilmektedir. Bu doğrultuda aşağıda öğretmenlik mesleğine yüklenen rollerden liderlik, temsilcilik, rehberlik, öğreticilik, arabuluculuk, hakemlik, bilgiç ve dedektif öğretmen rollerine değinilmiştir (Çelikten vd., 2005: 222).

Liderlik öğretmenin mesleki rollerinin başında gelmektedir. Liderlik örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için bireyleri güdüleme, etkileme ve hedefe yöneltme sanatı olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan öğretmenler toplumun bir yansıması ve sürükleyicisi konumundadır. Gençtürk vd., (2011: 1563) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının, öğretmenlerin liderlik rolleri hakkında görüşleri değerlendirmiş, çalışmada öğretmenin yol gösterici, topluma iyiyi güzeli ve doğruyu gösterebilen, kitleleri arkasından sürükleyebilen bir tipolojiye ulaşılmıştır. Yine çalışmada öğretmenlerin toplumda eksik veya yanlış gördüğü şeyleri düzeltmek için ellerinde bir fırsat olduğuna değinilmiştir.

Yine liderlik rolü kapsamında Balcı (1991: 84-85) öğretmenden toplumsal çerçevede çevre kalkınmasına katılımı liderlik rolü beklenmektedir. Ancak öğretmenin bulunduğu toplumdaki statüsü, çeşitli nedenlerle, katılımın niteliği ve genişliği hangi düzeyde olursa çok güçlü olamaz. Zaten yapılan çalışmalarda öğretmenin yer aldığı toplulukla olan ilişkilerinde, liderlik rolünü gerçek anlamda elde edemediğini göstermiştir. Bununla birlikte öğretmen, çevre ile grup ilişkilerine girmeli, refah düzeyine katkıda bulunmalı, yurttaşlık bilinci vermeli yetişkinleri çeşitli konularda eğitmeli, genç nesillere yardım etmeli, toplumda öncü rol olmalıdır.

Temsilcilik öğretmenin dışa yansıyan en önemli işlevi temsil yeteneğidir. Temsil işlevi öğretmenin dışa açılmasını, okulunu çevrenin koşullarına uygun biçimde yönetmesini ve dış ilişkilerinin düzenli ve verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Öğretmen içinde yer aldığı öğretmen grubunu veya topluluğunu temsil eden kişidir. Davranışlarıyla, hareketleriyle, giyimiyle, hem bireysel anlamda hem de öğretmenlik kisvesi altında mesleği temsil etmektedir (Çelikten vd., 2005: 222).

Rehberlik etme öğretmenlerin önemli rollerinden biri olarak kabul görmektedir. Çocuk, ailesinden çıkıp okul yaşamına başladığında ailesinin yüklenmiş olduğu bazı

rolleri yüklenecek bir insana gereksinim duyar. Bu gereksinim genç bir insan olma sürecinde de devam eder, Tüm bu dönemler boyunca da yakınında konuşup danışabileceği, güvенеbileceği, bilgili ve anlayışlı bir insan arar. Bu sebeple öğretmenin bu gereksinimleri karşılayacak düzeyde olması gerekmektedir (Öztürk, 2002: 22). Stronge vd. (2004) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin öğrencileri gerektiğinde yönlendirebilmesini önemli öğretmen özelliklerinden biri olarak görmektedirler. Bu rol öğretmenleri öğrencilerini geliştirmeye yönlendirme adına mesleki bir yeterlilik olarak görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere öğrencilere rehberlik etme öğrencileri başarıya ulaştırabilecek mesleki bir roldür (Sarıtış, 2013: 126).

Öğreticilik rolünde ise öğretmen, uzmanlık alanıyla ilgili bilgileri aktaran kişi konumundadır. Öğretmen sınıfındaki öğrencilerin tamamının aynı düzeyde ve öğrenemeyeceğini bildiği için her öğrencinin en etkili bir biçimde öğrenebileceği yöntemi tespit eder ve uygulamaya çalışır. Bu süreç içerisinde öğrencinin velisi, diğer öğretmenler ile eşgüdömlü bir iletişim halinde öğretici, bilgi paylaşıcı rolünü devam ettirmektedir (Çelikten vd., 2005: 222-223).

Arabuluculuk rolünde ise öğretmen, ifadeden de anlaşılacağı üzere öğrenciler ve etkileşimde olduğu diğer bireyler (veli, öğretmen, müdür vb.) arasında yaşanacak anlaşmazlıklar ve yanlış anlaşılmalardan kaynaklanacak problemlerin çözümünde etkin rol oynamaktadır. Öğretmen bireyler ve gruplar arasında oluşabilecek çatışmalarda bir arabulucu rolü üstlenmek durumundadır. Öğrenciler çok iyi gözlemciler olup öğretmenlerini arabulucu olarak görme eğilimindedirler. Grup çalışmalarında, oyunlarda ya da bir şeyi paylaşmadıklarında öğretmen onları uzlaştırmak durumundadır. Öğretmen onların gözünde öyle bir arabulucudur ki, okul dışında, evde ya da oyun alanında anne babasıyla, kardeşleriyle, arkadaşlarıyla anlaşmazlığa düştüğünde yine öğretmenin arabuluculuk yapmasını isterler (Çelikten vd., 2005: 223).

Hakemlik rolünde ise öğretmen okul ve sınıf içerisinde uyulması gereken tüm kuralların uygulayıcısı ve denetleyicisidir. Sadece okulla da sınırlı olmayıp duruma göre toplum içerisinde de hakemlik rolünü üstlenebilmektedir. Öğretmen, öğrencisinin gözünde haklıyı haksızı, iyiyi kötüyü, suçluyu suçsuzu ayırt etmek durumundadır.

Bilgiç ve dedektif öğretmen rolünde ise, öğretmen öğrenci gözünde her şeyi bilen, fark eden, ondan bir şeyin gizlenemeyeceği bir otoritedir. Öğrenci bilmediği bir şeyin cevabını hemen öğretmeninden alacağını bilir ve buna inanır. Hatta çoğu noktada

öğretmen öylesine bilgiçtir ki anne ve babasından daha çok bilir. “*Öğretmenin silgimi almışlar, kalemim kayboldu, kitabımı yırtmışlar vb.*” gibi şikâyetler de öğretmenden beklenen öğretmenin bir dedektif rolüne bürünerek yapanları bulması ve gerekli cezayı vermesidir (Çelikten vd., 2005: 224).

2.3. İdeal Öğretmen Kavramı

“İdeal öğretmen ortalama bir insandan daha iyi daha anlayışlı, daha bilgili ve daha mükemmel olmalıdır.” Bu sayılan inançları kabul edenler için öğretmek en doğal insani zaafın üstesinden gelmek ve doğruluk, organizasyon, tutarlılık, şefkat ve duygudaşlık gibi özellikler göstermektir. Bir başka deyişle ideal öğretmen “erdemli öğretmen” demektir. Birçok öğretmen sayılan bu özelliklere gerçek anlamda sahip olmasa dahi düşünce dünyalarında öyle olmaları gerektiğine kendilerini inandırmaktadırlar. Hatta birçoğu bu sebeple kendisini başarısız görmektedir. Yirmi beş yıllık öğretmenlik tecrübesi olan bir öğretmenin ideal öğretmen rolünü bırakma mücadelesi sırasında yaşadığı hüsranı şöyle aktarmaktadır:

“Öğretmenlik kariyerimin büyük bir kısmında kendimi süper öğretmen rolüne uydurmaya çalıştım. Amacım görünüşte makuldü. Olabildiğim kadar iyi bir öğretmen olmak istiyordum. Zaman zaman yorgunluk ve bıkkınlıktan, oynadığım rolü bırakıp kendim oluyordum. Bu olduğunda, öğrencilerimle aramdaki ilişkim değişti, daha yakın, daha samimi, daha gerçek oldu. Bu beni korkuttu, çünkü öğrencilerimle arama hep bir mesafe koymam öğretilmişti bana;” samimiyetin saygısızlık getireceği” ve öğrenciler beni tanımaya başladıklarında durumun “kontrolünü kaybedeceğim” konusunda uyarılmıştım. Her ne kadar rolümü bıraktığımda korktuysam da, gerçekten öğretebildiğim ve öğrencilerin de gerçekten anlayabildikleri anların bu anlar olduğunu fart ettim. Bazen bu gerçeklik dönemlerinde öğrenciler hoşlanmadığım şeyler söylediler veya yaptılar. Böyle zamanlarda kontrolü sağlamak, düzeni geri getirmek ve hoşnutsuzluğumu belli etmek için öğretmen rolüne geri döndüm. Yıllarımı öğretebildiğim gerçek ben ve düzeni sağlayabildiğim öğretmen rolü arasında bocalamakla geçirdim” (Gordon, 2014: 37-38).

Görüldüğü üzere öğretmenlik mesleğinde ideali tanımlamak kolay görünse de ideali yakalamak çok kolay elde edilen kazanım değildir. Maalesef birçok öğretmen meslek hayatlarında bu ikilemi tecrübe etmektedir.

Antik çağlardan günümüz modern zamanlarına kadar dönem filozofları tarafından farklı özelliklerde birçok ideal öğretmen portresi çizilmiştir. Socrates öğretmeni bir ebe olarak tanımlamış, Plato bilgi kullanımında bir sanatçı, Aristoteles bir rol model, Jean Jack Rousseau doğayla uyum içinde bir eğitimci, Freire özgürlükçü, Frankel bir varoluşçu, Feuerstein bir arabulucu, Faucault ise ideal öğretmeni post modernist olarak tanımlamışlardır. Bannink ve Van Dam (2007)'de toplumda ideal öğretmeni, pek çok kişi tarafından arzu edilen, iyi, kabul gören nitelikleri taşıyan deyimsel bir prototip olarak ifade etmiş farklı insanların bunu farklı kavrayabileceğine ve ideal öğretmen için farklı özellikler niteleyebileceklerine değinmişlerdir (Arnon ve Reichel, 2009: 174). Toplumsal birikimlerin farklı ideal öğretmeni ortaya çıkarması çok doğal bir sonuçtur.

Bu bağlamda ideal öğretmen kavramı temelde toplumun ve medeni dünyanın arzuladığı ideal insan özellikleri ile paralellik göstermektedir. Çünkü öğretmen içinde yaşadığı toplumdan ayrı değil bilakis toplumun, yeni yetişen bireylerine kazandırmak istediği tüm olumlu özellikleri mesleği gereği taşıması gereken, toplum tarafından görevlendirilmiş bireydir. Görevini eksiksiz yerine getiren öğretmende ideal öğretmen olarak anılmıştır (Söylemez, 2018: 12).

Bu kapsamda ideal öğretmen özelliklerinin belirlenmesinde birçok çalışma yapılmıştır. Aşağıda bu çalışmalardan bazılarını kısaca yer verilmiştir.

Kivien ve Rinne (1995: 237-256) ideal öğretmeni tanımlamak için yaptıkları çalışmada ideal öğretmenin, sağlıklı, başarı odaklı, yaratıcı düşünme becerilerine sahip, sosyal yönleri güçlü ve yönetme sorumluluğunu üstlenebilen bir yapıya sahip olması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Muñoz vd. (2000: 253:263) yaptıkları çalışma da ideal öğretmeni ortaya çıkarmak için öğrenci görüşlerine başvurmuşlardır. Öğrenci görüşlerine dayanarak öğretmenlerin değerlendirilmesi öğretimde kalite özelliklerinin belirlenmesinde en sık kullanılan yöntem olmuştur. Öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için kullanılan anketler, yaygın bir kullanıma sahiptir. Angulo (1987), Cohen, (1981); Gonzalez ve Abalde (1994), Lowenberg (1981), Marsh (1989), Mateo, Garcia Fernandez ve Sanchez (1992), Pastoll (1985), Penate vd. (1994), Perry (1990), Taylor ve Marienau (1997), Wittrock ve Lumsdaine (1977) çalışmalarında bu yöntemi kullanmışlardır. Yine de öğretimde niteliklerin belirlenmesinde sadece öğrencilerin veri toplama kaynağı olarak görülmesi

eleştirisi konusu yapılmıştır. Sadece öğrencilerin veri kaynağı olarak kullanılmasının yanıltıcı sonuçlar doğurabileceğine vurgu yapılmıştır.

Yapılan çalışmada ideal öğretmenin kendini açık bir şekilde ifade edebilen, bilgili ve yetkin olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin en fazla önemsedikleri niteliklerin geleneksel olarak öğretimin yeterliliği ile ilgili olan özellikleridir. Bunun dışında öğrenciler ideal öğretmende; bilgilendirme, akıcı konuşma, uzman, organize, verimli, dinlemesini bilen, sosyal, ulaşılabilir, motive edebilen, anlayışlı, adil, nesnel, güvenilir, aktif olma özelliklerini aramaktadırlar. Buna karşılık öğretmende zorbalık, otoriterlik özellikleri olumsuz karşılanmaktadır. Çekicilik, zarafet gibi fiziksel özellikler ideal öğretmen niteliği olarak anlamlı görülmemiştir (Muñoz vd., (2000: 256).

Kyridis, vd. (2014: 143-159) okul öncesi ve ilkökul öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 588 öğrenci üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilere kendi ideal öğretmen algıları ve “mükemmel öğretmenin” nasıl olması gerektiği ile ilgili kısa bir metinle cevaplamaları istenmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde ideal öğretmenin; yüksek eğitilmiş, yaratıcı, eleştirel, iyi kalpli, tolerans sahibi, objektif, ilerici, iletişim kurabilen, sosyal, uzlaştırıcı, sorumluluk sahibi gibi niteliklere sahip olması beklenmektedir. Ayrıca öğretmenin mesleğini seven, çocukla kişisel iletişim kurabilen, öğrencinin hangi noktalarda ihtiyacı olduğunu sezen, nasıl davranması gerektiğini bilen, eğlenceli, çocuklarla sohbet edebilen, çocuklara saygı ve takdir görmeyi aşıl原因 özelliklere sahip olması elde edilen diğer yanıtlar olmuştur.

Minor vd. (2002: 116-127) üniversite eğitimlerinin ilk haftasında olan 134 öğretmen adayının katılımı ile yaptığı çalışmada ideal bir öğretmenin; öğrenci merkezli (%55,2), sınıf ve davranış yönetiminde etkili (%33,6), iddialı ve yetkin (%33,6), etik değerlere sahip (%29,9), öğretmeye istekli ve hevesli (%23,9), kendi alanında bilgili (%19,4), ve profesyonel (15,7) olması nitelikleri en çok öne çıkan cevaplar olmuştur. Bunun dışında; öğretimde karşılaşılan problemleri daha büyümeden çözebilen, çeşitli öğretim tekniklerini belirli bir sistem içerisinde kullanabilen, öğrenci ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran, görüşlere açık, özgüveni olan, demokrasiye önem veren, öğrencilerle sınıf içi ve dışında iletişim halinde olabilen ideal öğretmen nitelikleri de daha az verilen cevaplar arasındadır.

Şahin (2011: 254), 611 katılımcı öğretmenle yaptığı çalışmada; nitelikli öğretmen algısını belirlemeye çalışmıştır. Bu doğrultuda alanında yeterli bilgiye sahip olma, bildiklerini öğrenciye aktarabilme, çevresine ve öğrencilerine model olabilme, güzel ahlaklı olma, sınıfını iyi yönetme, sınıf içi disiplini sağlayabilme ve öğrencilerinin bireysel farklılıklarını keşfedebilmesi öne çıkan ideal öğretmen özellikleri olmuştur.

Çalışkan vd. (2013: 578-583) 248 öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada ideal öğretmen özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda ideal öğretmenin; çok örnekle ders anlatan, sıkmayan, zevkle ders anlatan, öğrencilerine sevgi besleyen, saygı duyan, alan bilgisinde etkin, araştıran, kendini geliştirmeye açık, güler yüzlü, samimi, sınıfı iyi yöneten, disiplinli, motive eden, herkese eşit davranan, dersini sevdiren, empati kurabilen niteliklere sahip olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Başaran ve Baysal'ın (2016: 29-44) öğretmen adaylarının ideal öğretmen hakkındaki görüşlerini belirlemek için 38 son sınıf öğretmenlik öğrencisinin katılımı ile yaptığı nitel çalışmada; ideal bir öğretmenin bilgisini aktarabilen, bilim okuryazarı, dersleri eğlenceli hale getirebilen, alan bilgisinde yeterli, mesleğini kutsal gören, ahlaki değerlere önem veren özelliklerde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ideal bir öğretmen adayının eğitim fakültesine mülakat ve fakültelerin kendi sınavları ile seçilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Ulusoy'un (2013: 329-337) çalışmasında 234 öğretmen adayından, ideal sınıf öğretmeni niteliklerini kendi el yazıları ile belirtmeleri istenmiştir. Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde ideal öğretmende ilk önce çocuk sevgisinin olması gerektiği ve ardından meslek sevgisinin olması gerektiği en çok sıklıkta ifade edilmiştir. Bu çalışmada ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları yetersizliklere de yer verilmiştir. Elde edilen cevaplarda en çok; öğretmenin tecrübesizliği, sabırsızlığı, çabuk sinirlenmesi, sınıf içi beklenmedik durumlarda ne yapacağını bilememesi, aşırı heyecanlanması, duygularıyla hareket etmesi, sınıf hakimiyetini kuramaması, alan derslerinde yetersizlik, veli iletişimde zayıflık, birleştirilmiş sınıflarda eksiklerinin olması, ilk okuma yazma öğretiminde sorunlar yaşaması, öğretim yöntem ve tekniklerde eksikliklerin olması gibi cevaplarla karşılaşmıştır.

Helterbran (2008: 125-138) ideal profesörü belirleme adına yaptığı geniş kapsamlı çalışmada, otoritelerce akredite edilen üç üniversitede, internet üzerinden öğrencilerce değerlendirmelerin yapılacağı bir platform oluşturulmuştur. Platform

üzerinden, görev yapan 283 profesör hakkında öğrenci yorumları elde edilmiştir. Açık olmayan öğrenci yorumları değerlendirme dışında bırakılmıştır. Çalışmada öğrenci yorumlarının üç temel grup altında toplandığı görülmüştür. Bunlar; profesyonel bilgi ve bilginin sunumu, profesörün kişisel nitelikleri ve profesyonel nitelikler olarak sıralanmıştır. Her üç grupta da olumlu ve olumsuz bulgular Tablo 2.2., Tablo 2.3. ve Tablo 2.4. de birlikte verilmiş olup niteliklerde bir üstünlük ve önemlilik sırası söz konusu değildir.

Tablo 2.2. Profesyonel Bilgi ve Sunumu ile İlgili Öğrenci Yorumları

Olumlu Yorumlar	Olumsuz Yorumlar
Bilgili ve motive eden profesör	Bilgili fakat bilgisini iyi sunamamakta
Ne yapacağını biliyor, öğrencilerin anlayacağı şekilde bilgiyi sunuyor	Çok düzensiz anlatıyor. Bilgisi var fakat bunu öğrenciye nasıl sunacağını bilemiyor
Çok zeki	Ne bildiğini ifade edemiyor
İleriye gitmeye istekli	Bilgiyi hayata geçiremiyor
Seni konfor alanının dışına çıkarmak için zorluyor	Onun ne yaptığını bildiği konusunda şüpheliyim, çok tekrar ediyor
Beni heyecandıran konularda oda heyecan duyuyor	Nasıl öğretileceği hakkında bilgisi var, fakat bunu kendisinde uygulayamıyor
İşinde uzman fakat seni aşağılanmış hissettirmiyor	Teknoloji hakkında her bilgiye sahip, fakat öğretmek için bunu nasıl kullanacağını bilmiyor
Anlattığı konunun farkındadır ve seni buna iyi hazırlar	Kendi fikirlerini etkileyen dar bilgi alanına sahiptir
Konuyu her yönü ile bilir ve senin de bilmeni ister	Ne bildiği konusunda emin değildir, sadece notlarından okur

Kaynak: Halterbran, Valeri, 2008: 131.

Öğrencilerin internet platformu üzerinden yaptıkları değerlendirmeler de profesörlerin profesyonel bilgi bütünlüklerinin önemli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğrenciler öğretmenlerin eğitimdeki yeni eğilimlerle paralel olarak derslerini

sürdürmemelerini eleştirmişlerdir. Öğrenciler ayrıca profesörün bilgi birikimi ve bunun öğrencilere aktarılabilmesi hususunda hassas olduklarını yorumlarında yansıtmışlardır. (Helterbran, 2008: 129-130).

Tablo 2.3. Profesörün Kişisel Nitelikleri ile İlgili Öğrenci Yorumları

Olumlu Yorumlar	Olumsuz Yorumlar
Herkesin başarılı olmasını ister	İlgisiz öğrencilere az ilgi gösterir
Yaptığı işle ilgili hırslıdır	Aşırı derecede kaba ve peşin hükümlüdür
İyi bir espri anlayışı vardır	İnsanı utandırıyor, memleketimle alay ediyor
Eğlenceli, heyecanlı ve öğretmeyi seviyor	İyi davranmıyor
Açık fikirli, sınıf dışında dahi her zaman sana yardım etmekte istekli	Öğrencilerin ne düşündüğünü umursamaz, soru sorulması için beklemez
Gerçekten her öğrencisine ilgi gösterir	Öğrencileri sınıf dışına çıkarır, onları sorgular ve kendilerini aptal gibi hissettirir
Sıkıcı materyalleri ilginç kılar	Ağır aksanı ne söylediğinin anlaşılmasını zorlaştırır
Sınıfa geldiğinde taşıdığı ışıltıyla, onun mesleğini sevdiğini söyleyebilirim	Gözümüzü korkutur ve bundan hoşlandığını düşünüyorum
İyi yüreklidir	Sınıfta ağlar ve bu durum sınıfta tartışılır
Benimle bir birey olduğum için dürüstçe ilgilenir	Söylemlerinde kaba ve profesyonel değil, biraz tembel

Kaynak: Halterbran, Valeri, 2008: 133.

Bu çalışmada profesörlerin fiziksel özelliklerine (ağırlık, ırk, saç, kılık kıyafet ya da yaş) öğrenciler tarafından neredeyse hiç yorum yapılmamıştır. Ancak öğrenciler, bazı profesörlerin aksanları ve konuşma esnasındaki vurgularının, sınıfta anlatılanların anlaşılmasını zorlaştırabildiği hususuna yorumlarında yer vermişlerdir (Helterbran, 2008: 132).

Tablo 2.4. Profesörün Profesyonel Nitelikleri ile İlgili Öğrenci Yorumları

Olumlu Yorumlar	Olumsuz Yorumlar
Açıklama istediğiniz zaman size elinden geldiğince yardım eder	Sınıf yönetiminde zayıftır, sınıfa geç kalır, unutkandır ve organize değildir
Tartışma ortamı yaratır ve seni de düşünmeye iter	Sorularınıza cevap vermez ve son dakikada ödev değişiklikleri yapar
Sınıfın ilgisini olabildiğince yüksek tutmaya çalışır	Amaçları ve gereklilikleri neredeyse hiç açıklamaz
Sevecendir, sohbet edilebilir, rahat bir sınıf ortamı sağlar; projeleri anlamlıdır.	Onun verdiği ödevlerdeki karmaşık anlatımları anlamak için tekrar etmeniz gerekir.
Sınıfta kullanılan materyallere hâkimdir, daha önce onları kullanmıştır.	Sınıfa hiçbir zaman vaktinde gelmez, fakat sen gelmek zorundasındır!
Sınıfı ilginç hale getirmeye çalışır ve materyalleri herkesin anlayacağı şekilde kullanır	Kendi kedisi, çocukları ve arabası hakkında çok konuşur, kendi hayatıyla ilgili çok meşguldür
Eğlenceli, heyecanlı, aktif bir sınıfta her gün yeni bir şey vardır	Notlar konusunda geribildirimi çok azdır. Ne durumda olduğumu bilmiyorum
Öğrenme hakkında korku ve endişelerimi giderir	Beklentileri açık değildir. Teslim edilen ödevlerle ilgili geri bildirim neredeyse yoktur.
Bana teoriden ve basmakalıp bilgiden fazlasını verir	Bize sadece bir şeyler okumamızı söyler, yeni bir yöntem söylemez
Her zaman yüksek düzeyde ödevler bekler ve bunun için hazır ve organize dir.	Açık olmayan bilgiler verir, kaynak kitap bir ya da iki kez kullanmıştır

Kaynak: Halterbran, Valeri, 2008: 135.

Profesyonel yetkinlik anlamında, özellikle profesörlerin sınıf içi yetkinlikleri öğrenciler tarafından ders esnasında takip edilmektedir. Öğretmenin organizasyon yeteneği ve öğretme tarzı öğrenciler için önem arz etmektedir. Öğrenciler ayrıca bir ders programlarının olmasına, sordukları soruların cevaplanmasına ve ders gereksinimlerinin önceden açıklanmasına önem vermektedirler. Bunun dışında

öğrenciler kendilerine verilen ödevlerin anlamlı ödevler olmasını beklemekte, ödevlerin icrası esnasında fiilen içinde olmak istemektedirler. Sınıflarda yapılan sınıf çalışmalarının gelecekte kendi sınıflarında da uygulanacak nitelikte olmasına vurgu yapmaktadırlar (Helterbran, 2008: 134).

Dünyada 1970’li yıllarda ABD ve İngiltere gibi ülkelerde öğretmenlerin yeterlilikleri ile ilgili modern anlamda standartlar belirlenmeye başlansa da bunun tüm dünyaya yayılması 2000’li yılları bulmuştur. Özellikle Avrupa Birliği bünyesindeki ülkelerde sürdürülebilir ekonomik kalkınma hedeflerini gerçekleştirebilmek için öğretmen niteliklerinde ve yeterliliklerinde ortak bir standart oluşturma ihtiyacını hissetmiştir.

Türkiye’de ideal öğretmeni yetiştirme kapsamında da; öğretmen yeterlilikleri ile ilgili ilk resmi çalışmalara 1998 yılında başlanmış olup 1998-1999 yıllarında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Dünya Bankası iş birliği ile yapılan “YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi” kapsamında öğretmen yetiştirme standartlarını belirleme ve akreditasyon çalışmaları yapılmış ve öğretmen yeterlilikleri; “konu alanı ve alan eğitimine ilişkin yeterlilikler”, “öğretme-öğrenme sürecine ilişkin yeterlilikler”, “öğrencilerin öğrenmelerini izleme, değerlendirme ve kayıt tutma” ve “tamamlayıcı mesleki yeterlilikler” olarak dört ana başlıkta sıralanmıştır. Devam eden yıllar içinde ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim alanındaki gelişmelere uyum sağlayabilmek adına Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliliklerinin güncellenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda birçok paydaşın görüşüne başvurulmuştur.

Tablo 2.5. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri

A. Mesleki Bilgi	B. Mesleki Beceri	C. Tutum ve Değerler
A1. Alan Bilgisi	B1. Eğitim Öğretimi Planlama	C1. Milli, Manevi ve Evrensel Değerler
Alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir.	Eğitim Öğretim Süreçlerini etkin bir şekilde planlar.	Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir.
A2. Alan Eğitimi Bilgisi	B2. Öğrenme Ortamları Oluşturma	C2. Öğrenciye Yaklaşım
Alanının öğretim programına ve pedagojik alan bilgisine hâkimdir.	Bütün öğrenciler için etkili öğrenmenin gerçekleşebileceği sağlıklı ve güvenli öğrenme ortamları ile uygun öğretim materyalleri hazırlar.	Öğrencilerin gelişimini destekleyici tutum sergiler
A3. Mevzuat Bilgisi	B3. Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme	C3. İletişim ve İşbirliği
Birey ve öğretmen olarak görev, hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuata uygun davranır.	Öğretme ve Öğrenme sürecini etkili bir şekilde yürütür.	Öğrenci, meslektaş, aile ve eğitimin diğer paydaşları ile etkili iletişim ve iş birliği kurar.
	B4. Ölçme ve Değerlendirme	C4. Kişisel ve Mesleki Gelişim
	Ölçme ve değerlendirme, yöntem, teknik ve araçlarını amacına uygun kullanır.	Öz değerlendirme yaparak, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılır.

Kaynak: MEB, 2017: 8.

YÖK, ÖSYM, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı vb. birimlerin yanı sıra Avrupa Konseyi, Dünya Bankası, ILO, OECD, UNESCO ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşlar, ABD, Avustralya, Finlandiya, Fransa, Singapur gibi birçok ülke bu paydaşlardan bazılarıdır. Tüm bu paydaşların katılımıyla toplantılar düzenlenmiş, ülkelere ait yeterlilik belgeleri incelenmiş ve geniş ölçekli bir güncelleme yapılmıştır. Yeterlilik güncelleme çalışmaları sonucunda yukarıda Tablo 2.5.'te öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri belirlenmiştir. (MEB, 2017:6-8)

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması desenine göre yapılmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Bu bağlamda olgubilim, olgu ile ilgili bilgiler elde etmek için bireylerin deneyimlerinden yararlanan bir araştırma yöntemidir. Olgubilimin oldukça fazla uygulama biçimi bulunmasına rağmen her birinde öznel deneyime öncelik verilmektedir. (Kocabıyık, 2016:55). Olgubilim çalışmasında bir olgunun çeşitli açılardan ne ifade ettiği ortaya konulmaktadır. Bu çalışmada da öğrencilerin kendi algılarına göre ideal öğretmenin ne anlama geldiği, ideal bir öğretmenin nasıl olması, hangi mesleki ve kişisel niteliklere sahip olması gerektiği çeşitli açılardan ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin ideal öğretmen hakkındaki görüşleri “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” aracılığı ile öğrenilmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Öğrenci Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa İli Harran ilçe merkezinde bulunmakta olan iki ortaokuldan, Harran Ortaokulu ve Cumhuriyet Ortaokullarında öğrenim gören 5,6,7 ve 8. Sınıf kız ve erkek öğrenciler arasından rastgele seçilen öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerde herhangi bir ortak özellik aranmamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin toplam sayısı 339’dur. Bu öğrencilerin 118’i erkek, 221’i de kız öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubunda 5. sınıflardan 49 kız 32 erkek öğrenci, 6.sınıflardan 57 kız 27 erkek öğrenci, 7.sınıflardan 59 kız 25 erkek öğrenci, 8.sınıflardan 56 kız 34 erkek öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan, ideal öğretmene ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşlerini almayı amaçlayan yarı yapılandırılmış form, bu ilçedeki ortaokul öğrencilerinden araştırmacı tarafından ilçe merkezi okullarda öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Taşrada yer alan okullarda öğrenim gören öğrencilere uygulanmamıştır. Öğrencilerin kolay ulaşılabilir olmasında belirleyici olan etken, ilçenin dağınık yerleşime sahip olması ve merkezde iki ortaokulun bulunmasıdır. Bu şekilde ulaşılabilen toplam 339 ortaokul öğrencisinden elde edilen 339 adet form araştırmanın ortaokul öğrenci katılımcılarını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenci gruplarının bazı demografik özellikler açısından dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Öğrenci Çalışma Grubu Demografik Özellikleri

	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı
5. Sınıf	49	32
6. Sınıf	57	27
7. Sınıf	59	25
8. Sınıf	56	34

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından oluşturulan form, Üstüner (2018) tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu olan “Kompozisyon Yazdırma Formu”dur.

Bu formda 4 soru yer almaktadır. Sorulardan ilk 2 tanesi öğrencilere ait bazı kişisel bilgilere ilişkindir. Öğrencinin cinsiyet ve sınıf bilgilerini içermektedir. Ayrıca 3. ve 4. Sorular öğrencilerin ideal öğretmen ile ilgili düşüncelerini ölçen açık uçlu sorulardır.

Forma da yer alan 3. soru “*Sizce bir öğretmende bulunması gereken özellikler neler olmalıdır? (Örneğin; ders anlatımında, sizlerle girdiği iletişimde, sınıfta ya da okulda size davranışlarında... vb*” şeklinde olup ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmenin nitelikleri hakkında görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Formda yer alan 4. soru “*Geçmiş yıllardaki öğrenim yaşamınızı gözünüzün önüne getirdiğinizde hiç unutamadığınız sizin üzerinizde çok etkili olan ve sizde bir etki/iz bırakan bir*

öğretmeniniz oldu mu? Eğer oldu ise sizce bu öğretmeninizin özellikleri nelerdi? ” şeklinde olup ortaokul öğrencilerinin kendi bakış açılarından ideal bir öğretmene sahip olma tecrübesini deneyimleyip deneyimlemediklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Hazırlanan formda öğrencilerin sorular hakkında görüşlerini yazabilmeleri için altışar satır boşluk bırakılmış olup, bırakılan boşluk yetmediği takdirde sayfanın arka yüzünü kullanabilecekleri belirtilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Yapılan çalışmada verilerin toplanması için Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Şanlıurfa ili Harran ilçe merkezindeki Harran Ortaokulu ve Cumhuriyet Ortaokulu müdürlükleri ile görüşülüp gerekli resmi izinler alındı. Sonrasında bu okulların rehberlik servisleri ile görüşülerek araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrencilere ulaşılmasında okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarından yardım istendi. Okul psikolojik danışmanlarının desteğiyle iki ortaokulda formun uygulanacağı günler belirlendi. Formlar öğrencilere dağıtılmadan önce toplanan verilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve başka bir alanda kullanılmayacağı açıklaması yapıldı. Katılımcıların formda verilen soruları cevaplaması için bir ders saati olan 40 dakika süre verilerek veriler toplandı. Kız öğrenciler toplam öğrenci sayısının % 65'ini, erkek öğrenciler ise % 35'ini oluşturmaktadır. 5. Sınıf öğrenciler toplam öğrencilerin % 24'ünü, 6. Sınıf öğrenciler % 25'ini, 7. Sınıf öğrenciler % 25'ini ve 8. Sınıf öğrenciler % 26'sını oluşturmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Analiz yapılacak verileri, iki farklı okuldan 339 öğrenciye uygulanan formlar oluşturmaktadır. Analizde kodlama tekniği kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi, yazılı metinlerin bazı özelliklerini sayısal olarak belirten bir analiz yöntemi olup materyalin nitel analiz ve istatistiksel sonuçları arasında bağlantı aramaktadır (Bauer, 2003: 131-151). Veriler 5,6,7 ve 8. Sınıf kız ve erkek öğrencilerinin ideal öğretmene ilişkin görüşlerini içermekte ve 'ideal öğretmen özellikleri' ana teması etrafında toplanmaktadır. Verilerin analiz edildiği

bağlam, ortaokul öğrencilerinin ideal öğretilerde bulunması gereken öğrenci ile iletişim becerileri, kişilik özellikleri ve ders anlatım becerileridir. Veri analizi sonucunda çıkan sonuçların amacı ortaokul öğrencilerinin ideal öğretilerde bulunmasını istedikleri 3 alt tema altında oluşturdukları kategorilerin neler olduğudur.

Nitel çalışmalarda içerik analizi yapılabilecek farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalardan birisi de Nvivo analiz programıdır. Nvivo nitel analiz programının internet ortamındaki kaynakların programa aktarılabilmesi, günlük yazılması, belgelere araştırmacı yorumu eklenmesi, veri kaynakları arasında ilişkilerin ve bağlantıların kurulması ve bulguların görselleştirilmesi gibi pek çok özelliğe sahip olması programın nitel bir araştırma sürecinin en başından itibaren kullanılmasına olanak sağlamaktadır (Yurdakul, Çolak ve Yaman, 2016).

Yapılan çalışmada da içerik analizi kriterleri çerçevesinde analizler yürütülmeye çalışıldı. Analiz yapılacak verileri, iki farklı ortaokuldan 339 öğrenciye uygulanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” na verilen cevaplar oluşturmaktadır.

İçerik analizi yapılırken kodlardan ortak özellik ve ilişki barındıranlardan kategori, kategorilerden de temalar oluşturuldu. Öğrenci ile iletişim becerilerinden 9, kişilik özelliklerinden 11, ders anlatım becerilerinden 6 kategori oluşturuldu.

Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması amacıyla hem tümevarım hem de tündengelim yöntemleri kullanılarak tüm kod, kategori ve temalar tez danışmanı Prof. Dr. Mehmet Üstüner, Doc. Dr. Abdullah Atlı ve araştırmacı tarafından incelenerek analiz yapılmaya başlandı. Analizin sonunda da temalar geriye dönük detaylı bir şekilde incelenerek son hali oluşturuldu. Bu yöntemle analizin daha objektif bir form kazanması amaçlandı.

Ayrıca katılımcı bilgilerinin gizli tutulması ilkesi doğrultusunda araştırmaya katılan öğrencilere formda isim ve soy-isim yazdırılmamıştır. Öğrencilerin formlara vereceği cevaplar yüz kelime ile sınırlı tutulmuştur. Katılımcıların görüşlerine yorum katılmadan doğrudan aktararak geçerliliğinin sağlanması amaçlandı.

Öğrencilerin doldurmuş olduğu formlar Nvivo programına aktarılırken yeni formlar da dağıtılmaya ve doldurulan formlar da toplanmaya devam edildi. Verilerin analizi NVIVO 10 paket programı kullanılarak yapıldı.

Öğrencilerin formlara vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda ideal öğretmen ana temasının öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında bulunan kategoriler aşağıda verilen ifadelerden oluşmaktadır.

- Öğrencilerini seven: Unutmayan, öğrencilerine sevgi ile yaklaşan, öğrencilerine sevdiğini söyleyen, öğrenciyi destekleyen, öğrencilerine değer veren,
- Motive eden: Rehberlik eden, hediye veren, öğrenciye enerji veren, öğrenciyi doğru yönlendiren,
- Kızmayan: Tatlı dilli olan, öfkelenmeyen, küçümsemeyen, kötü davranmayan, kin tutmayan, kibar dille uyarın, iyi kalpli olan, iyi davranan, baskı kurmayan, bağırmanın, azarlamayan,
- İlgili: Yardımcı olan, yalnız bırakmayan, sorunları çözen, öğrencinin okula geliş nedenini unutmayan, öğrencinin geleceğini düşünen,
- Hoşgörülü: Saygı duyan, öğrencisine güvenen, nasıl davranması gerektiğini bilen, anlayışlı,
- Hakaret etmeyen: Rencide etmeyen, küfür etmeyen,
- Espirili ve güler yüzlü olan: Şakalar yapan, Neşe ile bakan,
- Empati kuran: Öğrenciyi dinleyen, öğrenci ile arkadaş olan, iletişim kuran, düşüncelerine önem veren, duygu paylaşımı yapan, adıyla hitap eden,
- Disiplinli: Sınıfı susturan.

İdeal öğretmen ana temasının kişilik özellikleri alt temasında bulunan kategoriler aşağıda verilen ifadelerden oluşmaktadır.

- Samimi: Sevimli, pozitif olan, mutlu olan,
- Sakin: Sert olmayan, kibar olan,
- Sabırlı: Vazgeçmeyen, pes etmeyen, koruyan, hırslı olan,
- Mütevazı,
- Merhametli: Vicdanlı olan, şefkatli olan, affeden,
- Giyimine dikkat eden,
- Fedakâr,
- Dürüst: Yalan söylemeyen, sözünü tutan, güvenilir,
- Cömert: Bencil olmayan,
- Ahlaklı: Terbiyeli, öğrencilere örnek olan,

- Adil: Torpil yapmayan, sınıflar arasında karşılaştırma yapmayan, kopyaya izin vermeyen, haksızlık yapmayan, başarılı öğrencileri ödüllendiren.

İdeal öğretmen ana temasının ders anlatım becerileri alt temasında bulunan kategoriler aşağıda verilen ifadelerden oluşmaktadır.

- Kendi alanında bilgili: Kendini geliştiren, dersin kendi öğretmeni olan, alanında iyi olan,
- Dersi kolaylaştıran: Yüksek not veren, sınavda kolay soran, puan veren, kopyaya izin veren, kolay soru soran, çalışmayan öğrenciyi de ödüllendiren,
- Dersi ilgi çekici anlatan: Yazı yazdırmayan, yazı yazdıran, yavaş anlatan, verimli ders anlatan, ses tonu iyi olan, hemen derse başlamayan, günlük hayattan örnek veren, derste ara verip konuşan, dersi sıkıcı anlatmayan, dersi sevdiren, dersi samimi işleyen, dersi anlatırken mutlu olan, dersi iyi anlatan, dersi hızlı anlatmayan, dersi eğlenceli anlatan, anlaşılır ders anlatan,
- Derse odaklanan: Telefonla oynamayan, planlı olan, özel hayatını sınıfa taşımayan, sınıfa mutlu giren, işini severek yapan, derste kazanımlara uygun ders işleyen, derste başka konu konuşmayan, derste makyaj yapmayan, dersini önemseyen, derse zamanında gelen,
- Ders içi etkinlikler yapan ve materyaller kullanan: Derse ilgisi olmayan öğrencilere de görev veren, tahtaya kaldıran, soru sormaya izin veren, soru çözen, sınıfı süslemeye izin veren, sınavlara hazırlayan, derse katılmayan öğrenciyi de tahtaya kaldıran, konu tekrarı yapan, dersin sonunda zekâ oyunları oynatan, boş derste kitap okutturan, akıllı tahtayı kullanan,
- Ders dışında etkinlik yapan.

Araştırmanın güvenilirliği için formun uygulanma şekli ve veri analiz süreci detaylı bir şekilde anlatıldı. Güvenirliğin artırılması için araştırmanın verileri farklı zaman aralıklarında araştırmacı ve tez danışmanı tarafından analiz edilerek tutarlılık noktasında karşılaştırma yapıldı.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere ilişkin bulgulara ve bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir. Bu çalışmada ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin ideal öğretmende bulunmasını istedikleri özellikleri belirlemek amacıyla öğrencilere verilen formlar sonucunda veriler toplandı. Verilerin analizleri sonucunda 1 ana tema, 3 alt tema ve 26 adet kategori oluştu. Oluşan kategoriler sonucunda bulgular açıklanmaya çalışıldı. Bu oluşturulan ana tema, alt tema ve kategoriler modelleme yöntemiyle gösterildi.

4.1. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri Nelerdir?

Araştırmanın birinci alt problemini oluşturan ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmene ilişkin görüşlerinin neler olacağına dair temaları bulmaya yönelik “*İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri nelerdir?*” sorusuyla ele alınıp değerlendirilmiştir. Formlarda bu soruya ilişkin öğrencilerin yazılı olarak belirttikleri görüşlerin analizi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin, öğrenci ile iletişim becerilerinden en çok (frekans n=242) “kızmayan”, kişilik özelliklerinden çoğunun (n=180) “adil” ve ders anlatım becerilerinden en çok (n=211) “dersi ilgi çekici anlatan” kategorilerine önem verdiği belirlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğrenci Görüşleri Açısından Öğretmen Özellikleri

İDEAL ÖĞRETMEN		
Öğrenci İle İletişim Becerileri	Kişilik Özellikleri	Ders Anlatım Becerileri
<ul style="list-style-type: none"> ●Öğrencileri seven ●Motive eden ●Kızmayan ●İlgili ●Hoşgörülü ●Hakaret etmeyen ●Esprili ve güler yüzlü olan ●Empati kuran ●Disiplinli 	<ul style="list-style-type: none"> ●Samimi ●Sakin ●Sabırlı ●Mütevazı ●Merhametli ●Giyimine dikkat eden ●Fedakâr ●Dürüst ●Cömert ●Ahlaklı ●Adil 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kendi alanında bilgili ●Dersi kolaylaştıran ●Dersi ilgi çekici anlatan ●Derse odaklanan ●Ders içi etkinlikler yapan ve materyal kullanan ●Ders dışında etkinlik yapan

Ortaokul öğrencilerine göre ideal öğretmenin nasıl olması gerektiğine ilişkin yorumların tespit edildiği bu aşamada ortaokul öğrencileri tarafından Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan, empati kuran, disiplinli kategorilerinin, Kişilik Özellikleri'nden samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakar, dürüst, cömert, ahlaklı, adil, Ders Anlatım Becerileri'nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlikler yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinin öne çıktığı gözlenmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar sonucunda iletişimde en çok dikkat ettikleri kızmayan ve esprili, güler yüzlü olan kategorileridir. Katılımcılar öğretmen ile girdiği iletişimde bu özelliklerin dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kişilik özelliklerinde ise en çok adil ve sakin kategorilerine önem vermektedirler. Katılımcılar, öğretmenin öğrenciler arasında ayırım yapmamalarını istemektedirler ve bu durumun farkında oldukları görülmektedir. Ders anlatım becerilerinde ise en çok dersi ilgi çekici anlatan ve ders içi etkinlikler yapan, materyal kullanan kategorilerine önem vermektedirler. Öğrenciler öğretmenlerden dersi doğrudan değil, ilgi çekici hale

getirerek anlatmalarını beklemektedirler. Bu sayede derse katılımın artacağını, yapılan etkinlik ve materyallerle dersin daha verimli geçeceğini düşünmektedirler.

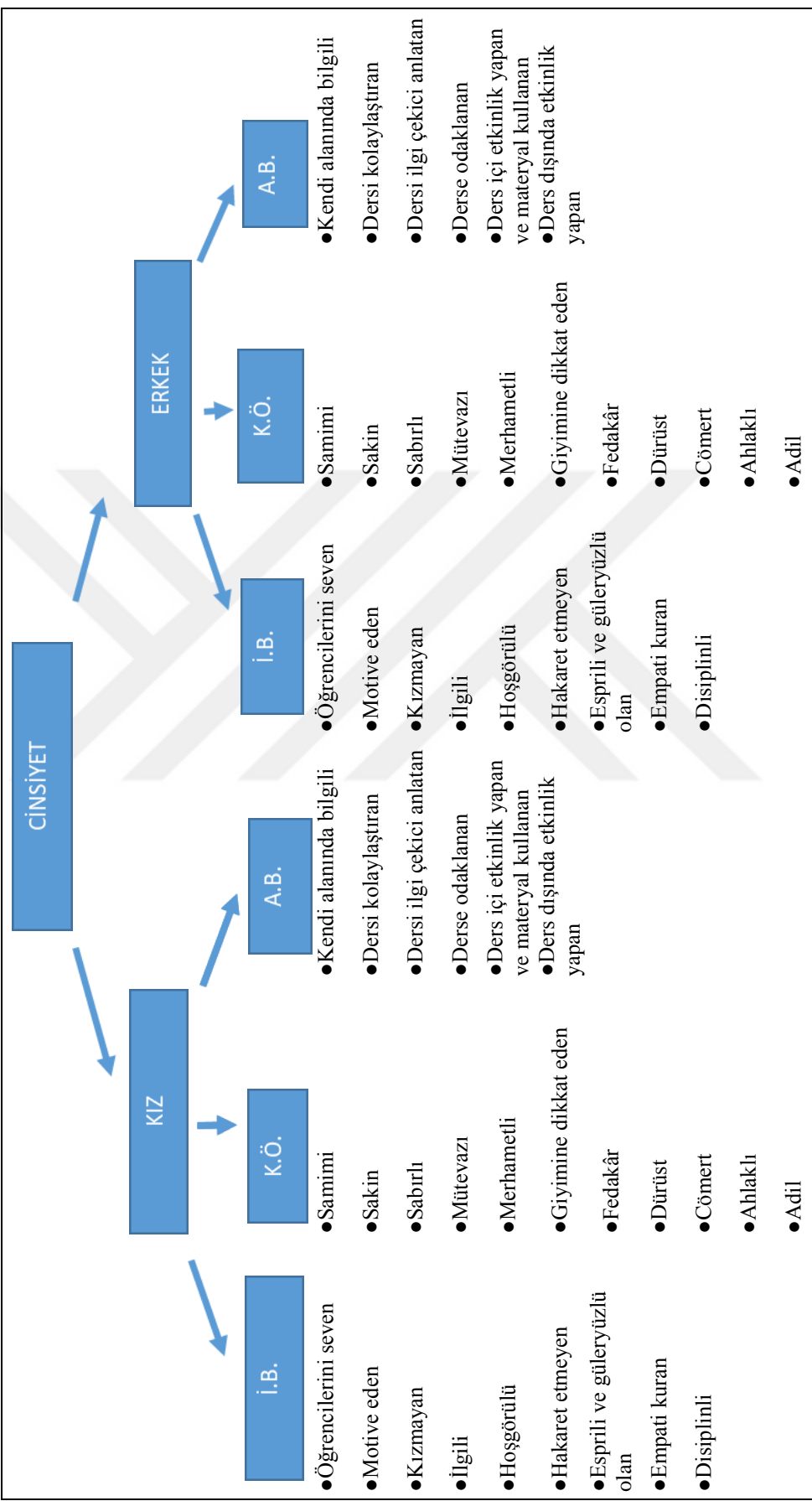
Ayrıca; öğrencilerin ortak görüş bildirdiği en önemli kategorinin “kızmayan” olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler, öğretmen ile iletişim becerilerinde “kızmayan” kategorisine en çok önem vermektedirler. “Kızmayan” kategorisine 339 öğrenciden 242 kişi cevap vererek öğrencilerin ne kadar önem verdikleri dikkat çekmektedir. Bu kategoriye verilen cevap toplam öğrenci sayısının % 71’ini oluşturmaktadır. Katılımcıların en az önem verdikleri ise “giyimine dikkat eden” kategorisidir. Öğrencilerin dış görünüşe önem vermediği görülmektedir. Bu kategoriye 339 öğrenciden 5 kişi cevap vermiştir. Bu kategoriye verilen cevap toplam öğrenci sayısının % 1’ini oluşturmaktadır.

4.2. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrenci Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?

Araştırmanın ikinci alt probleminde, cinsiyetlerine göre ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmen özelliklerinin neler olması gerektiğine dair “*İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrenci görüşlerinin cinsiyetlerine göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?*” sorusu sorulmuştur.

Bu soruya ilişkin öğrencilerin yazılı olarak belirttikleri görüşlerin analizi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde kız öğrencilerin öğrenci ile iletişim becerilerinden en çok (n=155) “kızmayan”, kişilik özelliklerinden çoğunun (n=101) “adil” ve ders anlatım becerilerinden en çok (n=137) “dersi ilgi çekici anlatan” kategorilerine önem verdiği belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin ise öğrenci ile iletişim becerilerinde büyük bir kısmı (n=87) “kızmayan”, kişilik özelliklerinde büyük çoğunluğunun (n=79) “adil” ve ders anlatım becerilerinde ise çoğunun (n=74) “dersi ilgi çekici anlatan” kategorilerine daha çok önem verdiği belirlenmiştir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri

İdeal öğretmen temalarında öğrencilerin cinsiyetlerine göre sonuçlara bakıldığında, kız öğrencilerin Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan, empati kuran, disiplinli; Kişilik Özellikleri'nden samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakar, dürüst, cömert, ahlaklı, adil; Ders Anlatım Becerileri'nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinin öne çıktığı görülmektedir.

İdeal öğretmenin öğrencilerin cinsiyetlerine göre sonuçlara bakıldığında, erkek öğrencilerin Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan, empati kuran, disiplinli; Kişilik Özellikleri'nden samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakar, dürüst, cömert, ahlaklı, adil; Ders Anlatım Becerileri'nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinin öne çıktığı görülmektedir.

Kız öğrenciler ve erkek öğrenciler iletişim becerilerinde en az disiplinli kategorisine önem vermektedir. Dolayısıyla en az önem verdikleri cevaplar da benzerdir. Ayrıca kız ve erkek öğrencilerin kişilik özelliklerinde en az önem verdikleri kategorinin giyimine dikkat eden olduğu belirlenmiştir. Kız ve erkek öğrenciler ortak görüş bildirerek dış görünüme fazla önem vermemektedirler. Kız öğrencilerin giyimine dikkat eden kategorisine önem vermemesi dikkat çekmiştir. Ders anlatım becerilerinde ise kız ve erkek öğrenciler en az kendi alanında bilgili kategorilerine önem vermektedirler. Öğrenciler için öncelikle dersi ilgi çekici anlatan kategorisi önemlidir. Öğretmenlerin kendi alanında bildiklerini eğlenceli anlatabilmelerine daha çok önem vermektedirler.

Bulgulardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda kız ve erkek öğrencilerin öğrenci ile iletişim becerileri, kişilik özellikleri ve ders anlatım becerileri alt temalarında en çok vurguladıkları kategorilerin benzer olduğu gözlenmiştir.

4.3. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Düzeylerine Göre Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?

Araştırmanın üçüncü alt problemi ideal öğretmenin sınıf düzeylerine göre benzerlik ve farklılıklarının neler olacağını belirlemeye yöneliktir. *“İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?”* sorusuna verilen cevaplara ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

5. Sınıf öğrencilerinin Öğrenci ile İletişim Becerileri’nden öğrencilerini seven, kızmayan, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan, empati kuran, motive eden; Kişilik Özellikleri’nden sakin, giyimine dikkat eden, ahlaklı, samimi, adil; Ders Anlatım Becerileri’nden dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinin olduğu gözlenmiştir.

6. Sınıf öğrencilerinin Öğrenci ile İletişim Becerileri’nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güleryüzlü olan, empati kuran, disiplinli; Kişilik Özellikleri’nden samimi, sakin, sabırlı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakar, dürüst, adil, cömert, ahlaklı; Ders Anlatım Becerileri’nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinin olduğu belirlenmiştir.

7. Sınıf öğrencilerinin Öğrenci ile İletişim Becerileri’nde öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güleryüzlü olan, empati kuran; Kişilik Özellikleri’nde samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakâr, dürüst, cömert, ahlaklı, adil; Ders Anlatım Becerileri’nde kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorileri ön plandadır.

8. Sınıf öğrencilerinin Öğrenci ile İletişim Becerileri’nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan, empati kuran, disiplinli; Kişilik Özellikleri’nden samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, fedakar, dürüst, ahlaklı, adil; Ders Anlatım Becerileri’nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik

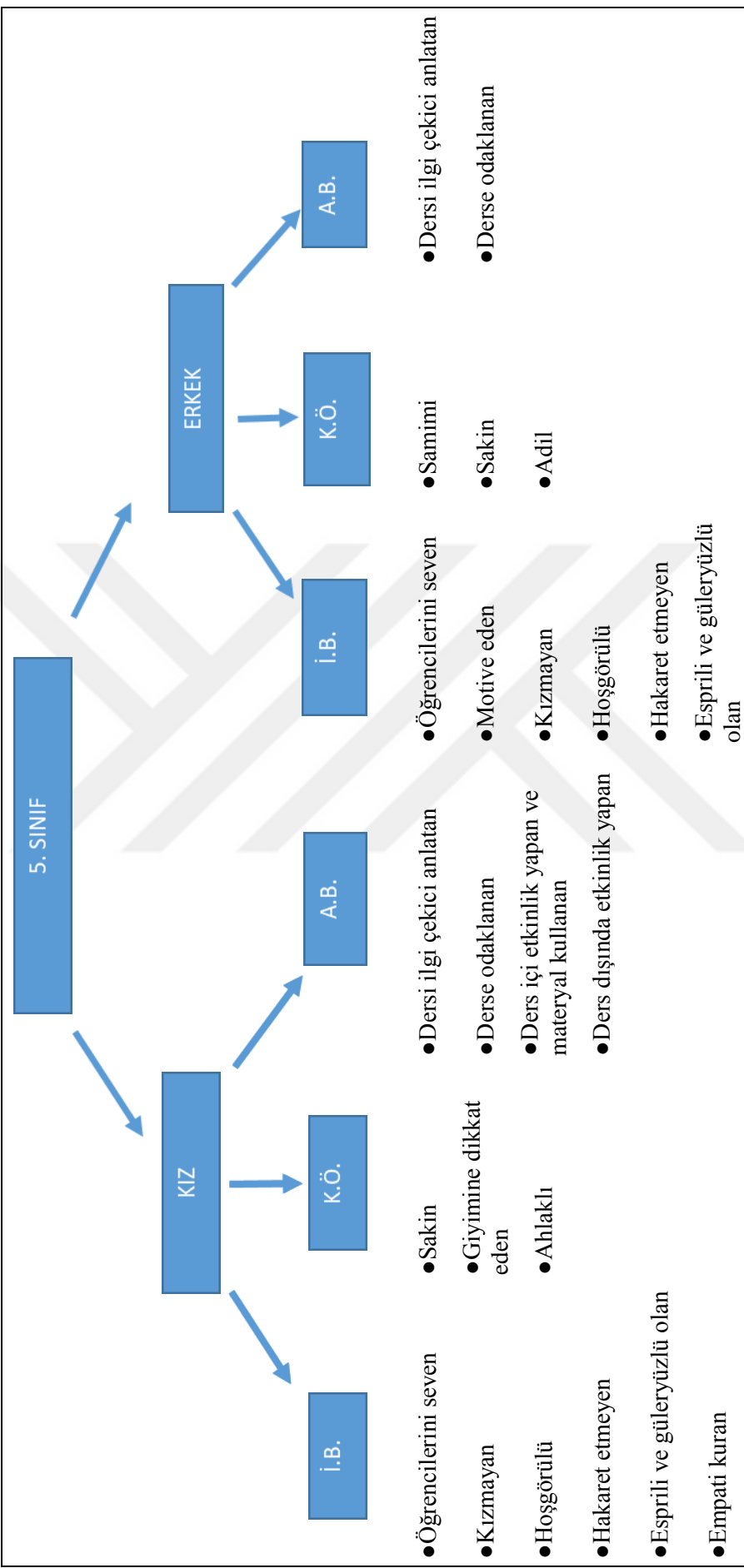
yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinin olduğu gözlenmiştir.

Bulgulardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda 5, 6, 7 ve 8.sınıf öğrencilerinin ideal öğretmende bulunmasını istedikleri öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında öğrencilerini seven, kızmayan, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü ile empati kategorilerinin benzer olduğu gözlenmiştir. Kişilik özellikleri alt temasında tüm sınıf düzeylerinde sakin, ahlaklı, samimi ve adil kategorilerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Ders anlatım becerileri alt temasında ise dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerinde tüm sınıf düzeylerinde benzerlik bulunmaktadır. İletişim becerilerinde ilgili, disiplinli; kişilik özelliklerinde giyimine dikkat eden, sabırlı, merhametli, fedakâr, dürüst, cömert, mütevazı; ders anlatım becerilerinde ise kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran kategorilerinde farklılık vardır. Ayrıca 5. Sınıf öğrencilerinin disiplin kategorisine önem vermedikleri görülmektedir. Bu durumda ilkokuldan ortaokula geçişte uyum sürecinin etkisi olduğu söylenebilir.

4.4. İdeal Öğretmene İlişkin Ortaokul Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Düzeylerinde Cinsiyete Göre Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?

İdeal öğretmenin sınıf düzeylerinde cinsiyete göre benzerlik ve farklılıklarının neler olacağına dair temaları belirlemeye yönelik, yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*İdeal öğretmene ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşlerinin sınıf düzeylerinde cinsiyete göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir?*” sorularına ilişkin öğrencilerin görüşleri aşağıda modellendirilmiştir.

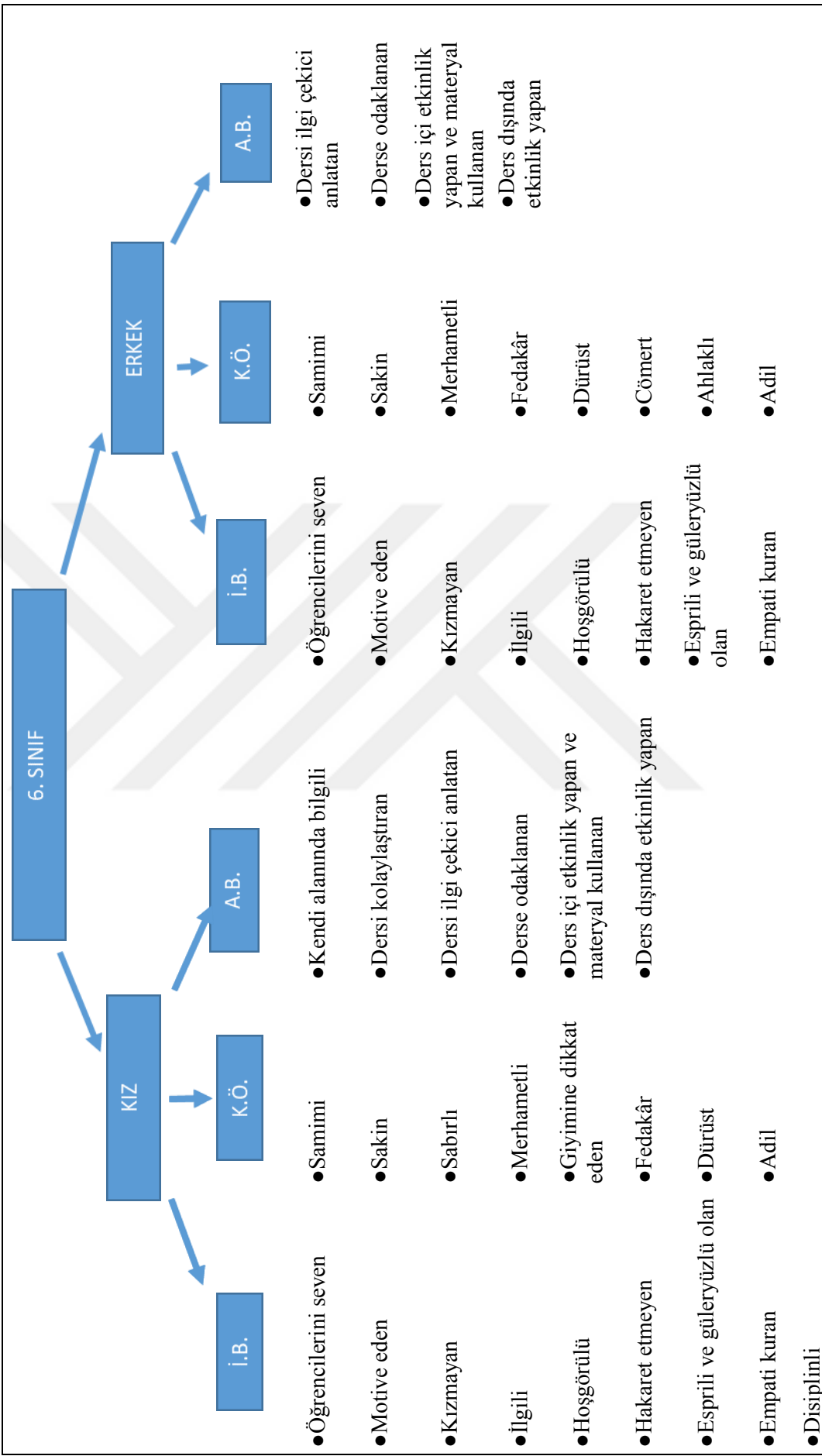
Tablo 4.3. 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri

5. Sınıf kız öğrencilerin ideal bir öğretmende bulunmasını istedikleri özelliklerde Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, kızmayan, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan, empati kuran; erkek öğrencilerin ise öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve güler yüzlü olan kategorilerinin olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Kişilik Özellikleri'nden sakin, giyimine dikkat eden, ahlaklı; erkek öğrencilerin ise samimi, sakin, adil kategorileri olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Ders Anlatım Becerileri'nden dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan; erkek öğrencilerin ise dersi ilgi çekici anlatan ve derse odaklanan kategorilerine sahip olduğu belirlenmiştir.

5.Sınıf kız öğrencilerin öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında en çok (n=30) “kızmayan” , erkek öğrencilerin de en çok (n=25) “kızmayan” ortak kategorilere sahip olduğu gözlenmiştir. 5.Sınıf kız öğrencilerin kişilik özellikleri alt temasında en çok (n=32) “sakin”, erkek öğrencilerin ise büyük çoğunluğunun (n=22) “adil” kategorilerine cevap verdiği görülmüştür. Ders anlatım becerilerinde ise kız öğrencilerin çoğunun (n=34) “dersi ilgi çekici anlatan” , erkek öğrencilerin de büyük çoğunluğunun (n=20) “dersi ilgi çekici anlatan” ortak kategorilerine cevap verdiği görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin iletişim becerilerinde, kişilik özelliklerinde ve ders anlatım becerileri alt temalarında en az cevap verdikleri kategorilerde farklılıklar bulunmaktadır. Kız öğrenciler iletişim becerilerinde en az hakaret etmeyen (n=14) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler motive eden (n=8) kategorisine önem vermektedir. Kız öğrenciler kişilik özelliklerinde en az giyimine dikkat eden (n=2) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler samimi (n=4) kategorisine önem vermektedirler. Kız öğrenciler ders anlatım becerilerinde en az ders dışında etkinlik yapan (n=12) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler derse odaklanan (n=11) kategorisine önem vermektedirler.

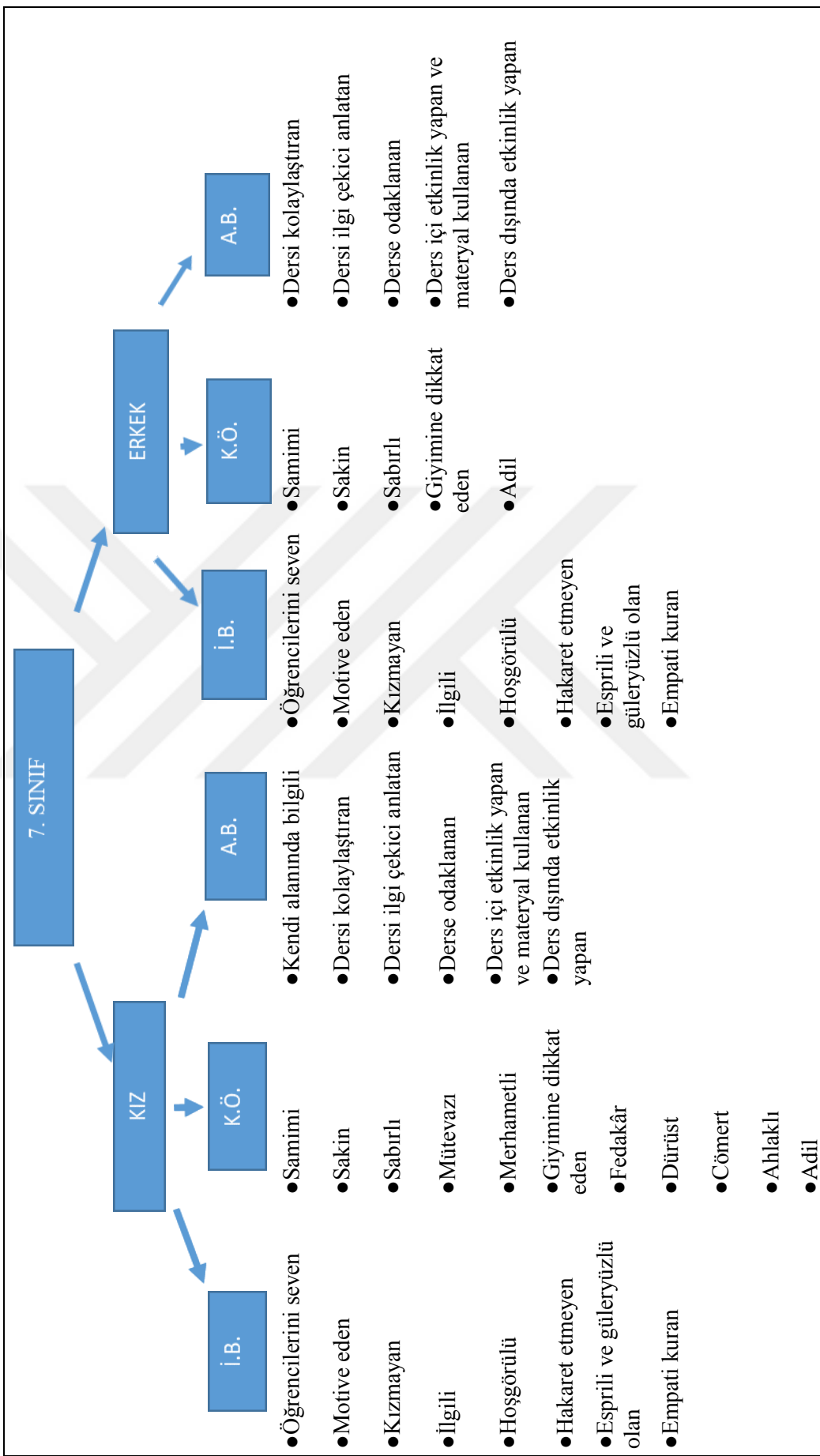
Tablo 4.4. 6. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri

6. Sınıf kız öğrencilerin ideal bir öğretmende bulunmasını istedikleri özelliklerde Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve gülyüzlü olan, empati kuran, disiplinli; erkek öğrencilerin ise öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve gülyüzlü olan, empati kuran kategorileri olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Kişilik Özellikleri'nden samimi, sakin, sabırlı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakâr, dürüst, adil; erkek öğrencilerin ise samimi, sakin, merhametli, fedakâr, dürüst, cömert, ahlaklı ve adil kategorileri olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Ders Anlatım Becerileri'nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan; erkek öğrencilerin ise dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorilerine sahip olduğu gözlenmiştir.

6.Sınıf kız öğrencilerin öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında en çok (n=41) “kızmayan” , erkek öğrencilerin de en çok (n=21) “kızmayan” ortak kategorilere sahip olduğu gözlenmiştir. 6.Sınıf kız öğrencilerin kişilik özellikleri alt temasında en çok (n=40) “adil”, erkek öğrencilerin ise büyük çoğunluğunun (n=16) “sakin” kategorilerine cevap verdiği görülmüştür. Ders anlatım becerilerinde ise kız öğrencilerin çoğunun (n=29) “dersi ilgi çekici anlatan” , erkek öğrencilerin de büyük çoğunluğunun (n=13) “dersi ilgi çekici anlatan” ortak kategorilerine cevap verdiği görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin iletişim becerilerinde, kişilik özelliklerinde ve ders anlatım becerileri alt temalarında en az cevap verdikleri kategorilerde farklılıklar bulunmaktadır. Kız öğrenciler iletişim becerilerinde en az disiplinli (n=14) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler motive eden (n=4) kategorisine önem vermektedir. Kız öğrenciler kişilik özelliklerinde en az giyimine dikkat eden (n=1) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler cömert (n=1) kategorisine önem vermektedirler. Kız öğrenciler ders anlatım becerilerinde en az kendi alanında bilgili (n=2) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler ders dışında etkinlik yapan (n=2) kategorisine önem vermektedirler.

Tablo 4.5. 7. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri

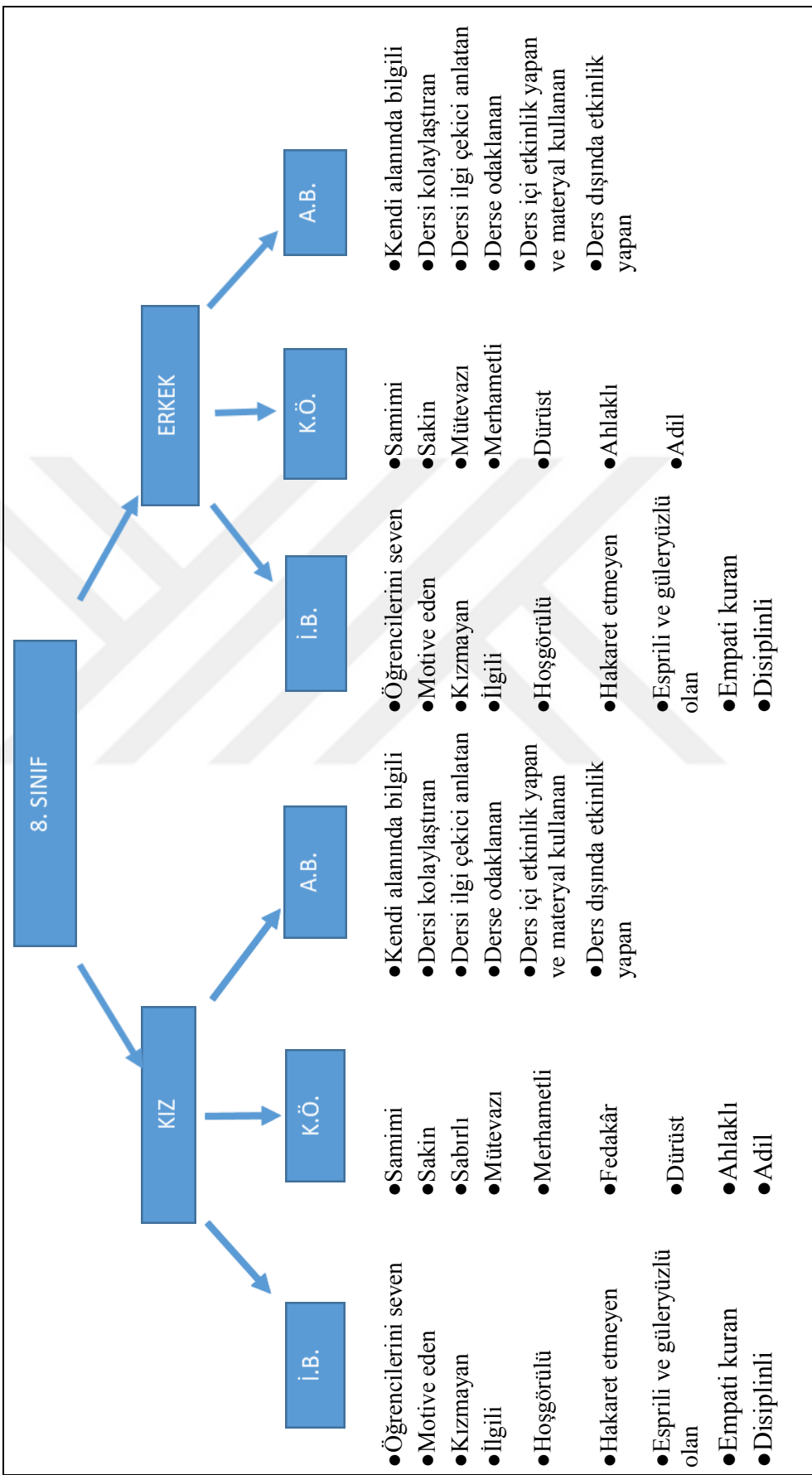

7. Sınıf kız ve erkek öğrencilerin ideal bir öğretmende bulunmasını istedikleri özelliklerde Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve gülyüzlü olan, empati kuran kategorileri belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Kişilik Özellikleri'nden samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, giyimine dikkat eden, fedakâr, dürüst, cömert, ahlaklı, adil; erkek öğrencilerin ise samimi, sakin, sabırlı, giyimine dikkat eden ve adil kategorileri olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Ders Anlatım Becerileri'nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan; erkek öğrencilerin ise dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorileri olduğu belirlenmiştir.

7.Sınıf kız öğrencilerin öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında en çok (n=40) “kızmayan” , erkek öğrencilerin de en çok (n=15) “kızmayan” ortak kategorilere sahip olduğu gözlenmiştir. 7.Sınıf kız öğrencilerin kişilik özellikleri alt temasında en çok (n=22) “adil” , erkek öğrencilerin de büyük çoğunluğunun (n=15) “adil” kategorilerine ortak cevap verdiği görülmüştür. Ders anlatım becerilerinde ise kız öğrencilerin çoğunun (n=39) “dersi ilgi çekici anlatan” , erkek öğrencilerin de büyük çoğunluğunun (n=17) “dersi ilgi çekici anlatan” ortak kategorilerine cevap verdiği görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin sadece ders anlatım becerileri alt temasında en az cevap verdikleri kategorilerde farklılıklar bulunmaktadır.

Kız öğrenciler ders anlatım becerilerinde en az kendi alanında bilgili (n=4) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler ders dışında etkinlik yapan (n=4) kategorisine önem vermektedirler.

Tablo 4.6. 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri

8. Sınıf kız ve erkek öğrencilerin ideal bir öğretmende bulunmasını istedikleri özelliklerde Öğrenci ile İletişim Becerileri'nden öğrencilerini seven, motive eden, kızmayan, ilgili, hoşgörülü, hakaret etmeyen, esprili ve gülyüzlü olan, empati kuran ve disiplinli kategorileri olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin Kişilik Özellikleri'nden samimi, sakin, sabırlı, mütevazı, merhametli, fedakâr, dürüst, ahlaklı, adil; erkek öğrencilerin ise samimi, sakin, mütevazı, merhametli, dürüst, ahlaklı ve adil kategorileri olduğu belirlenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin Ders Anlatım Becerileri'nden kendi alanında bilgili, dersi kolaylaştıran, dersi ilgi çekici anlatan, derse odaklanan, ders içi etkinlik yapan ve materyal kullanan, ders dışında etkinlik yapan kategorileri olduğu gözlenmiştir.

8.Sınıf kız öğrencilerin öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında en çok (n=44) “kızmayan”, erkek öğrencilerin de en çok (n=26) “kızmayan” ortak kategorilere sahip olduğu gözlenmiştir. 8.Sınıf kız öğrencilerin kişilik özellikleri alt temasında en çok (n=39) “adil”, erkek öğrencilerin de büyük çoğunluğunun (n=23) “adil” kategorilerine ortak cevap verdiği görülmüştür. Ders anlatım becerilerinde ise kız öğrencilerin çoğunun (n=35) “dersi ilgi çekici anlatan”, erkek öğrencilerin de büyük çoğunluğunun (n=24) “dersi ilgi çekici anlatan” ortak kategorilerine cevap verdiği görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin sadece iletişim becerileri alt temasında en az cevap verdikleri kategorilerde farklılıklar bulunmaktadır. Kız öğrenciler iletişim becerilerinde en az disiplinli (n=6) kategorisine önem verirken erkek öğrenciler motive eden (n=5) kategorisine önem vermektedirler.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmene ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği bu araştırmaya benzer çalışmaların yapılıp yapılmadığı noktasında yazın araştırması yapılmış ve aşağıdaki çalışmalara ulaşılmıştır. Buna göre;

Küçükahmet'in (1999) yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada ideal öğretmenin nasıl davranması gerektiği sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırmaya göre ideal öğretmen; mesleğini seven, önyargısız, derste esprili olan, çağdaş, dürüst, öğrencilerini seven, kendi alanı konusunda uzman, öğrenciyi derse katan, sınıfta tatlı sert olan, öğrencilerin bireysel farklılıklarını fark eden ve buna göre davranabilen özelliklere sahiptir (Küçükahmet, 1999, Akt. Dilekmen, 2008:216).

Şimşek ve Tuzluca'nın (2007:140) yetişkinlerin düşünce hayatına etki eden öğretmenlerin davranışlarını incelediği çalışmanın sonuçları incelendiğinde; öğrenmek ve öğretmekten keyif alan, sevgi dolu, özgüvenli, olgun, mantıklı, güler yüzlü, iletişimi kuvvetli, aydınlatıcı, yönlendirici özellikler ile karşılaşmıştır.

Özabacı ve Acat (2005:2 32-233) öğretilerde bulunması gereken özelliklerle ilgili yaptığı çalışmada öğrencilere sunulan sıfatlar arasında en çok; bilgilendirici, mesleğini seven, dile hakim, güvenilir, bilgili, iletişim kurabilen, demokratik, dürüst ve tarafsız özelliklerinin tercih edildiği görülmüştür. Yine bu çalışmada cinsiyete göre yapılan analizde erkek öğrencilerin tercihlerinde öğretilerde sırasıyla mesleğini sevmek, bilgilendiricilik, dürüstlük özellikleri ön plana çıkarken, kız öğrencilerde ise en önemli özellikler bilgilendiricilik, işini sevmek ve dile hâkimiyet olarak sıralanmıştır.

Yine Erden (1998)'de yaptığı çalışmada başarılı bir öğretilerde bulunması gerekli özellikleri kişisel ve mesleki olarak incelemiş olup kişisel nitelikler içinde hoşgörülü, açık fikirli, sabırlı, esnek, cesaretlendirici, destekleyici olması öne çıkarken; mesleki olarak da genel kültür, alan bilgisi ve mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin önemi vurgulanmıştır (Erden, 1999, Akt. Dilekmen, 2008:215- 216).

5.2. Sonuç

Ortaokul Öğrencilerinin İdeal Öğretmene İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması konulu araştırmada ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde; Çalışma grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin ideal öğretmen algılarının genellikle olumlu özelliklere sahip ve ideal öğretmen olmayı kendine hedef edinmiş öğretmenler olduğu görülmüştür.

Araştırmamızın ele aldığı konulardan öğrenci ile iletişim becerilerinde yapılan ideal öğretmen değerlendirmesinde, çalışma grubu en çok “kızmayan” kategorisini ifade etmiş ve öğrenci ile olumlu iletişim kurmanın önemini ön plana çıkarmıştır. Çalışma grubuna göre ideal öğretmenin; hoşgörülü, öğrencilerine karşı esprili ve güleryüzlü olan, empati kuran, ilgili bir yapıya sahip olmasının yanı sıra, öğrencilerini seven, hakaret etmeyen, motive eden ve disiplinli olması gerekmektedir.

Araştırmamızın bu noktasında dikkati çeken husus, çalışma grubundaki öğrencilerin 180 tanesi (%53) ideal öğretmende olmasını istedikleri kişilik özelliklerinde “adil” kategorisini önemsemesidir. Bu sonuç, öğretmenin hiç bir öğrencisine derslerindeki başarısı ya da aile yapısı dolayısıyla ayrımcılık yapmaması gerektiğini göstermektedir. Çalışmaya katılan öğrenci grubunun yarısından fazlası bu kategoriye önem vermektedir.

Araştırmamızın ideal öğretmenin kişilik özellikleri ile ilgili olarak; öğrencilerin genel görüşü ideal öğretmenin adil ve sakin olması yönündedir. Yine bir başka dikkat çeken nokta bu özelliklerin hemen ardından samimi ve dürüst özellikleri gelmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilere göre ideal öğretmenden bekledikleri özellikleri sabırlı ve merhametli olma özellikleri takip etmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki ideal öğretmen olabilmenin kriterleri birbirinden ilişkisiz değildir. Aralarında örüntü bulunmaktadır. Biri diğerine katkı sağlar. Yine bu bağlamda öğrenciler ideal öğretmenin mütevazı, fedakâr, ahlaklı ve cömert olması gerektiği konusunda görüş belirtmiştir.

Dikkate değer bir başka husus, çalışmaya katılan öğrencilerin 5 tanesi (% 1) öğretmenin giyimine dikkat etmesi gerektiğine fazla önem vermedikleri görülmektedir. Bu durum göstermektedir ki öğrencilerin ideal öğretmenden bekledikleri kişilik özelliklerinde temelde somuttan daha çok soyut kavramlara önem verdikleri görülmektedir.

Araştırmamız ideal öğretmeninin ders anlatım becerilerini de incelemektedir. Çalışma grubumuzdaki öğrencilere göre, ideal öğretmeninin ders anlatım becerilerinde en yetkin olması gereken özellik “dersi ilgi çekici anlatan” öğretmen olmasıdır. Çalışma grubundaki öğrencilerin 211 tanesi (% 62) düşüncelerini bu şekilde belirtmişlerdir. Her öğretmenin kendi branşında ders içinde etkinlikler yapan ve materyal kullanabilme yeterliliği çalışmaya katılan öğrenciler tarafından önemsenen diğer bir husustur. Ders içinde etkinlikler yapmanın yanı sıra ders dışında etkinlik yapmanın da önemli olduğu vurgulanmıştır.

İdeal öğretmenin kendi alanında bilgili, kendini geliştirmiş olmasına değinen öğrenciler, tüm bunlarla beraber öğretmenin derse odaklanarak dersine verdiği öneme de vurgu yapmıştır. Tabi ki bütün bu bilgi aktarımı sırasında öğretmenin dersi kolaylaştıran, dersi daha eğlenceli hale getirmenin gerekliliği de öğrencilerimizin belirtmiş olduğu diğer bir konudur.

Araştırmaya katılan öğrencilere göre, öğrencilerin ideal öğretmende bulunması gereken özellikler, sınıf seviyeleri yükseldikçe dolayısıyla yaşları büyüdükçe artmaktadır. Bu durum da bize göstermektedir ki öğrenciler daha bilinçli oldukça ve konular ilerledikçe öğretmenden beklentiler de artmaktadır. Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde ideal öğretmenin ideal bir insanda bulunması gereken özelliklerle benzer yapıda olduğu sonucuna varılmıştır.

5.3. Öneriler

Bu çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle aşağıda sıralanan önerilerde bulunulabilir:

- Bu araştırmanın önemli bulgularından biri olan dersi ilgi çekici anlatan kategorisiydi. Buradan hareketle ortaokul öğretmenlerine, dersi ilgi çekici hale getirmek için kendilerini geliştirmeye yönelik imkânların hizmetiçi eğitimlerle sağlanması önerilebilir.
- Öğretmenlik uygulaması dersinin okullarda uygulanma süresi arttırılmalı ve bununla ilgili öğretmen adaylarının öğrencilerle daha fazla uygulama yapacakları ortamın oluşturulması ile ilgili MEB ve YÖK arasında kolaylaştırıcı protokol düzenlenmelidir.
- 5. Sınıf kız ve erkek öğrenciler öğrenci ile iletişim becerileri alt temasında disiplin kategorisine önem vermemektedirler. Bu durumda, öğrencilerin ilkokuldan ortaokula geçiş döneminde olmalarının etkisi bulunmaktadır. Öğretmenler bu durumun farkında olarak öğrencilerine karşı daha anlayışlı olabilirler.
- Sınıf yönetiminin daha kolay sağlanması için sınıf mevcutları ve koşulları düzenlenmelidir.
- Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar sonucunda kendi alanında bilgili kategorisi; kendini geliştiren, dersin kendi öğretmeni olan ve alanında iyi olan ifadelerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin görev yaptığı il zorunlu hizmet bölgesi olmakla birlikte öğretmen ihtiyacı bulunmaktadır. Pedagojik formasyon almış olan öğretmen adaylarının ücretli öğretmen olmaları şartının aranması sağlanmalıdır.
- Öğretmenler, öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri sağlamanın dışında öğrencilerin ideal öğretmen algısına yönelik beklentileri de sağlamakla görevlidirler. Bu kapsamda okul idarecilerinin de öğretmenler üzerinde mobbing davranışlarından kaçınmaları, öğretmenleri destekleyici yaklaşım benimsemeleri sağlanmalıdır.
- Öğretmenlerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli böylelikle daha verimli bir eğitim ortamının sağlanması amaçlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksu, A., (2011), “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme”, Eğitim Bilimine Giriş, (2. Baskı), ed. Yaşar Yavuz, Dinozor Kitabevi, İzmir.

Alkan, C., (2000), “Meslek ve Öğretmenlik Mesleği”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, ed. V. Sönmez, Anı Yayıncılık, Ankara.

Arnon, S., N. Reichel, “Closed and Open-Ended Question in a Telephone Survey, About The Good Teacher”, *Journal of Mixed Method Research*, Nisan 2009, 3/2, ss. 172-196.

Arslan, A., (2016), “Eğitimin Felsefi Temelleri”, Bülent Ecevit Üniversitesi, Kasım 2016, ss. 43-63.

Balcı, E., (1991), “Öğretmen Rollerini”, Eğitim Sosyolojisi, ed. V. Sönmez, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.

Başaran, R. A., S., Baysal, “Öğretmen Adaylarının İdeal Bir Öğretmen Hakkındaki Görüşleri”, *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelikler Arayışı*, Ocak 2016, ss. 29-44.

Bauer, M. W. (2003), Classical Content Analysis: A Review. In M. W. Bauer & G. Gaskell (Eds). *Qualitative Researching With Text, Image And Sound*, Sage Publication, London.

Çalışkan, M., A.N., Işık, Y., Saygın, “Öğretmen Adaylarının İdeal Öğretmen Algıları”, *İlköğretim Online*, 2013, ss. 575-584.

Çelikten, M., M., Şanal, Y., Yeni, “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005, 19/2, ss. 207-237.

Demirtaş, H., “Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları”, *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 1999, (238), ss. 32-35.

Dilekmen, M., (2008). “Etkili Eğitim İçin Etkili Öğretmenlik”, *Atatürk Üniversitesi Dergisi*. Doi: 1020000539., ss.213-221.

Gallavan, N., vd., (2009), Examining Teacher Candidates, “Perceptions of Teachers” Professional Dispositions, Rowman & Littlefield Publishers Inc., New York.

Gençtürk, E., Y. Akbaş, S. Kaymakçı, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bakış Açısıyla İdeal Öğretmenin Özellikleri, *Kurum ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Eğitim Bilimleri Teori ve Uygulama Dergisi*, 2012, 12/2, ss.1559-1572.

Gordon, T., (2014), Etkili Öğretmenlik Eğitimi, (7. Baskı), Çev. Sermin Karakale, Profil Yayıncılık, İstanbul.

Gutek, G. L., (2001), Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar, Çev: Nesrin Kale, Ütopya Yayınları, Ankara.

Güçlü, N. (2000), “Öğretmen Davranışları”, *Milli Eğitim Dergisi*, 147, ss. 21-22.

Güven, D., “Profesyonel Bir Meslek Olarak Türkiye’de Öğretmenlik”, *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2010, 27/2, ss. 13-21.

Helterbran, R.V., “The Ideal Professor: Student Perceptions of Effective Instructor Practices, Attitudes, And Skills”, *Education*, 2008, 129/1, ss. 125-138.

Kale, N., (2014), Felsefiyat, (2. Baskı), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Kivinen, O., Risto Rinne, “Education of the Elementary- school Teachers and Images of Citizenship in Finland during the 19th and 20th Centuries” *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1995, 39/3, ss. 237-256.

Kocabıyık, O., “Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma”, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016, 6/1-17, ss. 55-66.

Komasyon, (Y.B.D), (2014), Eğitimde Program Geliştirme, Anı Yayıncılık, Ankara.

Kyridis, A., M., Avramidou, C., Zagkos, vd., “Who is The Ideal Teacher? Greek Pre-Service Teachers Express Their Views About The Characteristics of The Perfect Teacher”, *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 2014, 5/2, ss. 143–159.

Memduhoğlu, H. B., Yılmaz, K., (2017), Eğitim Bilimine Giriş (Geliştirilmiş 8. Baskı), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Milli Eğitim Temel Kanunu, (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739-20140910.pdf>), 22.04.2020.

Minor, L.C., A. J., Onwuegbuzie, A. E., Witcher, vd., “Preservice Teachers' Educational Beliefs and Their Perceptions of Characteristics of Effective Teachers”, *The Journal of Educational Research*, Aralık 2002, 96/2, ss. 116-127.

Muñoz, C. P., E. R., Pacheco, B. F., Ramírez, “The Ideal Teacher. Implications for Student Evaluation of Teacher Effectiveness”, *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 2000, 25/3, ss. 253-263.

Oxford English Dictionary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/profession>, 20.06.2020.

Öztürk, S., (2002), “Öğretmenliğin Mesleki Temelleri”, Eğitim Üzerine, (1. Baskı), ed. Erdal Toprakçı, Ütopya Yayınları, Ankara.

Özabacı, N., B. Acat, “Öğretmen Adaylarının Kendi Özellikleri İle İdeal Öğretmen Özelliklerine Dönük Algılarının Karşılaştırılması”, *Kurum ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Bahar 2005, 42, ss. 211-236.

Sanders, W. L., Rivers, J. C., (1996), Cumulative and Residual Effects of Teachers on Future Academic Achievement. “*Research Progress Report*”, University of Tennessee Value-Added Research and Assessment Center, ss.1-7.

Sarıtaş, S., (2013), *Ortaöğretim Öğrencilerine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

Serter, N., (1997), “21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim”, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Söylemez, R., (2018), *Yüksek Lisans Düzeyindeki Sosyal Bilgiler Eğitimcilerinin İdeal Öğretmen Algısı*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Ana Bilim Dalı, Malatya.

Şahin, A. E., (2006), “Meslek ve Öğretmenlik”, Eğitim Bilimine Giriş, ed. V. Sönmez, Anı Yayıncılık, Ankara.

Şahin, A., “Öğretmen Algılarına göre Etkili Öğretmen Davranışları”, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011, 12/1, ss. 239-259.

Şimşek, C., S., Tuzluca, “Yetişkinlerin Düşünce Hayatında Olumlu İş Bırakan Öğretmenlerin Ortak Kişilik ve Davranış Özellikleri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2015, 4/3-17, ss. 131-141.

Şimşek, S., (2007), “Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar”, Eğitim Bilimine Giriş, ed. N. Saylan, Anı Yayıncılık, Ankara.

T.C. Mili Eğitim Bakanlığı (MEB), (2017), Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, MEB Yayını, Ankara.

Taşkaya, S. M., “Nitelikli Bir Öğretmende Bulunması Gereken Özelliklerin Öğretmen Adaylarının Görüşmelerine Göre İncelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, (2), ss. 283-289.

Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük, (<http://tdk.gov.tr/>), 09.04.2019.

Ulusoy, M., “Sınıf Öğretmeni Adaylarının İdeal Öğretmen ve Mesleki Yeterliklerle İlgili Değerlendirmeleri”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, 6/4, ss. 324-341.

Üstüner, M., (2002), “Eğitimin Felsefi Temelleri”, Eğitim Üzerine, (1. Baskı), ed. Erdal Toprakçı, Ütopya Yayınları, Ankara.

Üstüner, M., (2018), “Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri”, 13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Yaka, A., (2011), “Eğitimin Felsefi Temelleri”, Eğitim Bilimine Giriş, (2. Baskı), ed. Yaşar Yavuz, Dinozor Kitabevi, İzmir.

Yavuz, Y. (2011), “Biçimlendirici Eğitim Sistemi”, Eğitim Bilimine Giriş, (2. Baskı), ed. Yaşar Yavuz, Dinozor Kitabevi, İzmir.

Yetim, A. A., Z. Göktaş, “Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2004, 12/2, ss. 541-550.

Yıldırım, A., H. Şimşek, (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yurdakul, İ.K., Çolak, C., Yaman, N. D., (2016). Nitel Veri Analizinde Adım Adım Nvivo Kullanımı, (1. Baskı). Anı Yayıncılık, Ankara.

Yücel, C., Selma K. T., “Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, 20, ss. 685-706.

EKLER

1. Enstitü Yazısı
2. Valilik İzni
3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Ek 1. Enstitü Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 10/01/2019-E.3160

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 50235129-300

Konu : Anket İzni

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 28/12/2018 tarihli ve 25188646 sayılı yazı,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Merve GÜRCAN'ın, anket uygulamasının uygun görüldüğüne ilişkin Şanlıurfa Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ilgi yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof.Dr. Nusret AKPOLAT

Rektör Yardımcısı

Ek:Yazı.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Öğrenci Merkezi
 Telefon No: 04223773090 Faks No: 04223410053
 E-Posta: ogrenci@inonu.edu.tr İnternet Adresi:
<https://www.inonu.edu.tr/cms/ogrenci>

Bilgi İçin: Ayşe Gökdemir
 Urvan: Memur

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

Ek 2. Valilik İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 09/01/2019-E.635

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 26292541-44-E.25188646
Konu : Uygulama İzni (Merve GÜRCAN)

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 17.12.2018 tarihli ve 26298 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Merve GÜRCAN'ın "Ortaokul öğrencilerinin ve öğretmenlerinin ideal öğretmene ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanan uygulamanın Müdürlüğümüze bağlı Harran ve Akçakale İlçelerindeki ortaokullarda görev yapan öğretmen ve öğrencilere uygulanmasına ilişkin ilgi yazı ve ekleri değerlendirilmiş olup;

Söz konusu çalışmanın sonuçlarının Müdürlüğümüze paylaşılması ve uygulamanın eğitim öğretim faaliyetini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Erdal ŞEKEROĞLU
İl Millî Eğitim Müdürü V.

Göven: Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır
22.12.2018

Mustafa KILIÇ
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Adres: İsmiyye Mahallesi, Necmettin Cevheri Biv No:20, 63300
Şanlıurfa Merkez/Hatıriye/Şanlıurfa
Elektronik Ağ:
e-posta: nrg63@mcb.gov.tr

Bilgi için: Mehmet TOSUN

Tel: 0 (414) 280 63 57
Faks: 0 (414) 280 63 99

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.mcb.gov.tr> adresinden 2b0e-555b-3041-9529-c8a6 koda ile teyit edilebilir.

Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sevgili öğrenci;

Sizlerin nasıl bir öğretmen hayal ettiğinizi, öğretmenlerinizde hangi özelliklerin bulunmasını arzu ettiğinizi ve öğretmenlerinizin sizlere nasıl davranmalarını beklediğinizi belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yapılması planlanmıştır. Bu nedenle size göre “ideal bir öğretmene” ilişkin görüşlerinizin neler olduğunun belirlenmesi yapılacak olan araştırmanın temel veri kaynağını oluşturacaktır. Bu kapsamda aşağıda yer alan soruları kendi görüşlerinizi en uygun şekilde yansıttığını düşündüğünüz ifadeleri yazarak cevaplayınız. Belirteceğiniz görüşler sadece yürütülmekte olan bilimsel bir araştırma kapsamında kullanılacak olup başka kişilerle paylaşılmayacaktır. Görüşlerinizin değerlendirilmesi grupça yapılacağından formlara **isimlerinizi yazmanız gerekmektedir**. Katkılarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

1. Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()

2. Sınıfınız: 5.Sınıf () 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf ()

3. Sizce bir öğretmende bulunması gereken özellikler neler olmalıdır? (Örneğin; ders anlatımında, sizlerle girdiği iletişimde, sınıfta ya da okulda size davranışlarında...vb)
(Lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız, yazmanız için ayrılan yer yetmez ise sayfanın arka yüzüne de yazabilirsiniz)

4. Geçmiş yıllardaki öğrenim yaşamınızı gözünüzün önüne getirdiğinizde hiç unutmadığınız sizin üzerinizde çok etkili olan ve sizde bir etki/iz bırakan bir öğretmeniniz oldu mu? Eğer oldu ise sizce bu öğretmeninizin özellikleri nelerdi?